

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

**KOMPETENCE FINANČNÍHO ARBITRA A
ŘÍZENÍ PŘED NÍM**

Bc. Barbora Maisnerová

Plzeň 2012

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
Katedra správního práva

Diplomová práce

**KOMPETENCE FINANČNÍHO ARBITRA A
ŘÍZENÍ PŘED NÍM**

Autor: Bc. Barbora Maisnerová

Vedoucí práce: JUDr. et Mgr. Silvie Anderlová

Plzeň 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jsem pouze uvedené prameny a literaturu.

V Plzni dne 14. března 2012

Bc. Barbora Maisnerová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat JUDr. et Mgr. Silvii Anderlové za vstřícný přístup a za její cenné návrhy a připomínky, jakož i za odborné vedení práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Vznik a vývoj institutu finančního arbitra	3
1.1. Důvody vzniku funkce finančního arbitra.....	3
1.1.1. Vznik zákona o finančním arbitrovi a proces jeho přijetí	4
1.2. Zakotvení institutu finančního arbitra v právním řádu	6
1.2.1. Evropské právo	6
1.2.2. Vnitrostátní prameny	8
1.2.2.1. Čl. 36 Listiny základních práv a svobod	8
1.2.2.2. Zákon o finančním arbitrovi a jeho novelizace	8
1.2.2.3. Správní řád.....	12
1.2.2.4. Zákon o platebním styku	12
1.2.2.5. Zákon o spotřebitelském úvěru	13
1.2.2.6. Zákon o kolektivním investování	14
2. Postavení a pravomoci finančního arbitra	15
2.1. Postavení finančního arbitra v rámci struktury státních orgánů.....	15
2.2. Výkon funkce arbitra.....	16
2.2.1. Předpoklady pro výkon funkce.....	16
2.2.2. Neslučitelnost funkcí	18
2.2.3. Jmenování finančního arbitra	19
2.2.4. Zánik výkonu funkce arbitra	20
2.3. Zástupce arbitra	21
2.4. Kancelář finančního arbitra.....	22
2.5. Kompetence finančního arbitra	23
2.5.1. Rozhodování sporů.....	23
2.5.2. Informační povinnost.....	25
2.5.3. Ukládání pokut	27
2.5.4. Mezinárodní spolupráce	29
2.5.4.1. FIN-NET.....	29
2.5.4.2. INFSOS	31
3. Řízení před finančním arbitrem	32
3.1. Zahájení řízení.....	32

3.1.1. Náležitosti návrhu.....	32
3.1.2. Nepřípustnost návrhu.....	34
3.2. Zásady řízení	36
3.3. Průběh řízení před arbitrem.....	38
3.3.1. Zastavení řízení	39
3.3.2. Nález.....	40
3.4. Opravné prostředky proti rozhodnutím arbitra	42
3.4.1. Námitky	42
3.4.2. Odvolání	44
3.4.3. Soudní přezkum rozhodnutí arbitra	45
3.4.3.1. Žaloba dle OSŘ	47
3.4.3.2. Žaloba dle SŘS	50
4. Otázky de lege ferenda a předpokládaný vývoj právní úpravy	53
4.1. Možnost rozšíření kompetencí arbitra.....	53
4.2. Nedostatečná procesní úprava řízení.....	55
4.3. Smírné řešení sporů.....	57
4.4. Otázka řešení sporů mediací	59
5. Exkurz: Velká Británie – Financial Ombudsman Service	61
Závěr	63
Resumé.....	65
Seznam zkratk	66
Seznam literatury	68
Přílohy.....	77

Úvod

V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie bylo třeba zajistit kompatibilitu právního řádu s právem evropským. Za tímto účelem proběhly četné novelizace zákonů a byla přijata řada nových právních předpisů. Jednou z oblastí, kde se Česká republika potřebovala přiblížit evropskému právu, byly standardy ochrany spotřebitele v oblasti finančních služeb. Z těchto standardů vyplývá mimo jiné požadavek na zajištění účinných postupů pro alternativní řešení sporů z oblasti platebního styku. Implementace tohoto požadavku byla provedena vytvořením zvláštního orgánu pro mimosoudní vyřizování stížností spotřebitelů – finančního arbitra. Institut finančního arbitra funguje od roku 2003 a blíží se tak prvnímu desetiletí svého působení. To je vhodný čas na zhodnocení, jaký mělo zřízení tohoto orgánu efekt a zda plní účel, pro který byl vytvořen.

Tato diplomová práce si klade za cíl popsat proces vzniku institutu finančního arbitra a další vývoj, kterým dodnes prošel. Dále budou vyjmenovány nejdůležitější prameny práva, které zakotvují činnost finančního arbitra v právním řádu. Největší prostor bude v práci věnován charakteristice právní úpravy postavení finančního arbitra a řízení před ním *de lege lata*. Spolu s kritickým zhodnocením platné právní úpravy budou podány úvahy *de lege ferenda*. Na závěr připojím poznatky o činnosti obdobného orgánu ve Velké Británii.

Prameny, ze kterých budu při práci čerpat, sestávají především z knižních publikací a článků v odborném tisku. Dále se budu opírat o judikaturu soudů, o důvodové zprávy k zákonům, jakož i o komentáře k zákonům a akademické práce. Využiji i dokumenty a jiné zdroje v elektronické formě.

Téma práce jsem si zvolila především kvůli tomu, že institut finančního arbitra prodělal v nedávné době značných změn. Došlo zejména ke změně postavení finančního arbitra v rámci struktury státních orgánů a k rozšíření působnosti na další oblasti trhu finančních služeb. Přesto, že je na hodnocení dopadů těchto změn příliš brzy, jistě značně vzroste počet případů řešených finančním arbitrem. U veřejnosti se také zlepší povědomí o existenci tohoto orgánu. To je žádoucí, neboť dosud vědělo o činnosti finančního arbitra poměrně málo lidí, přestože se v posledních letech situace díky snahám o zvýšení informovanosti veřejnosti zlepšovala. Zásahu na tom měl především

sám finanční arbitr, který usiloval o zviditelnění své funkce prostřednictvím mediální propagace a přednáškové činnosti.

Téma práce tak nepostrádá společenskou aktuálnost, neboť v současné době narůstá počet případů řešených finančním arbitrem a začíná se také debatovat o otázce směřování a rozvoje institutu finančního arbitra do budoucnosti. Vynořují se také některé nedostatky právní úpravy, které bude třeba vyřešit.

1. Vznik a vývoj institutu finančního arbitra

1.1. Důvody vzniku funkce finančního arbitra

Podmínkou pro vstup země do Evropské unie (dále jen „EU“) je zajištění slučitelnosti jejího právního řádu s evropským právem, jakož i dalšími relevantními dokumenty, které spadají pod pojem *acquis communautaire*. V souvislosti s přistoupením k EU proto byla Česká republika nucena přijmout celou řadu právních předpisů, aby tak zajistila kompatibilitu svého právního řádu s právem evropským.

Jednou z oblastí, které je v rámci EU věnována značná pozornost, je ochrana spotřebitele. Je zakotvena v čl. 169 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“), kde je deklarována vysoká úroveň ochrany a podpory zájmů spotřebitelů ze strany Unie. Vedle této obecné úpravy je ochrana spotřebitele v oblasti bankovníctví zakotvena i v dalších legislativních aktech EU. Důležitá je zejména Směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/5/ES o přeshraničních převodech (dále jen „Směrnice 97/5/ES“). Čl. 10 přikazuje státům, aby zajistily existenci vhodných a účinných postupů pro řešení stížností klientů a sporů vzniklých ze vztahů upravených touto směrnicí. Není přitom přímo stanoven požadavek na zřízení specializovaného orgánu, který by měl tyto stížnosti a spory řešit. Z mnoha důvodů se však existence mimosoudního orgánu pro řešení tohoto typu spotřebitelských sporů ukázala být účelnou. Argumentem pro alternativní způsoby rozhodování *„je skutečnost, že obvyklá právní ochrana poskytovaná účastníkům právního vztahu (spotřebitelům) není v mnoha případech účinná, protože její efektivita je snižována nepoměrem výše sporu a potenciálních nákladů sporu (oproti možnostem druhé strany, hospodářsky zajištěné a mnohem silnější finanční instituci), stejně jako jeho právní náročností (spotřebitel versus specializovaným advokátem zastupovaná finanční instituce).“*¹ Další výhodou představuje rychlost řešení sporu oproti soudnímu řízení.

Požadavky na principy fungování těchto orgánů, a to i pro oblast elektronických platebních prostředků, jsou stanoveny v Doporučení Evropské komise 98/257/ES o principech uplatňovaných pro osoby odpovědné za mimosoudní urovnání klientských

¹ SMOLÍK, Petr. *Finanční arbitř: Rozhodčí nebo správní řízení?*. In: Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI, a.s., 2005. 388 s. ISBN 80-7357-057-2., s. 265

sporů (dále jen „Doporučení 98/257/ES“). Jedná se o 7 základních zásad, které by měly naplňovat mimosoudní orgány pro řešení spotřebitelských sporů, jakož i osoby, které v rámci těchto orgánů rozhodují. Obdobné principy se objevily i v pozdějším Doporučení Komise 2001/310/ES o zásadách, jež se týkají mimosoudních orgánů při konsensuálním řešení spotřebitelských sporů (dále jen „Doporučení 2001/310/ES“).

Implementace Směrnice 97/5/ES bylo dosaženo přijetím zákona č. 124/2002 Sb., o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech (zákon o platebním styku). Řešení sporů při převodu peněžních prostředků mezi finančními institucemi a jejich klienty bylo zapracováno do ust. § 12 tohoto zákona. Dávalo klientům možnost se obracet na orgán pro řešení sporů dle zvláštního předpisu, a to aniž by bylo dotčeno jejich právo obracet se na soud. Stejná úprava zde byla přijata i ve sporech vzniklých při vydávání a užívání elektronických platebních prostředků, kdy se jejich držitel může takto bránit proti jejich vydavateli, a to v ust. § 21. Tímto orgánem pro řešení sporů se stal finanční arbitr jako nová právní instituce, zřízená zákonem č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, který nabyl účinnosti 1. ledna 2003.

1.1.1. Vznik zákona o finančním arbitrovi a proces jeho přijetí

Názory na podobu specializovaného orgánu, který by řešil spory plynoucí z poskytování finančních služeb, se značně lišily. Předně se vedly diskuze o tom, jaká bude podoba orgánu, kdo jej bude financovat a jaké typy sporů budou patřit do jeho působnosti. Neshody ohledně těchto otázek panovaly především mezi Ministerstvem financí (dále jen „MF“) a Českou národní bankou (dále jen „ČNB“). ČNB se přikláněla k vytvoření orgánu, který by mimosoudně řešil spory z celé oblasti finančních služeb.² *„Nakonec vláda doporučila guvernérovi České národní banky, aby byl návrh zákona připraven v gesci ČNB a tímto zákonem byl vytvořen rozhodčí orgán s působností*

² Srov. SCHOLZ, Petr. *Postavení a činnosti finančního arbitra - ombudsmana po sjednocení dozoru nad finančním trhem* [online]. 2008. [cit. 2012-01-05]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/156341/pravf_d/Disertacni_prace_30-1-2008.pdf. Disertační práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Ivana Pařízková.

omezenou na oblast platebního styku a elektronických platebních prostředků.“³ Bylo tak rozhodnuto mimo jiné proto, že řízení platebního styku je v pravomoci ČNB.⁴

Výsledkem práce centrální banky byl návrh zákona, který počítal se zřízením tzv. finanční arbitráže. Mělo se jednat o právnickou osobu financovanou z příspěvků institucí, které v rámci svého podnikání provádějí převody peněžních prostředků a vydávají elektronické platební prostředky. Tento způsob financování je obvyklý i v jiných zemích EU.⁵ Návrh zákona byl předložen Poslanecké sněmovně, kde nakonec díky pozměňovacím návrhům doznal četných změn. Bylo upuštěno od konceptu finanční arbitráže jako právnické osoby, rozhodčím orgánem se měla stát osoba fyzická – finanční arbitr (dále také „FA“ nebo „arbitr“). Hlavně díky nátlaku finančních institucí, které měly finanční arbitráž financovat, se nakonec od tohoto záměru také upustilo. Výdaje za činnost FA byly přeneseny na ČNB, která je měla financovat ze svého rozpočtu. ČNB také měla zabezpečovat personální obsazení kanceláře FA. S těmito změnami byl návrh zákona o finančním arbitrovi schválen Poslaneckou sněmovnou. Senát však předložený návrh zamítl. Důvodem byla mimo jiné nejasnost pracovněprávních a odpovědnostních vztahů mezi finančním arbitrem, zaměstnanci v jeho kanceláři a ČNB. Po vrácení návrhu však Poslanecká sněmovna setrvala na svém původním názoru a návrh schválila. Poté byl podepsán prezidentem republiky a předsedou vlády. Ve Sbírce zákonů byl vyhlášen pod číslem 229/2002 Sb.

ČNB poskytla již před 1. lednem 2003, kdy nabyl zákon účinnosti, prostory a materiální podmínky pro výkon funkce FA. Pracovněprávní otázky byly vyřešeny tak, že pracovníci kanceláře arbitra byli zaměstnání ČNB na dobu určitou, omezenou funkčním obdobím finančního arbitra. Dne 10. prosince 2002 byl Poslaneckou sněmovnou zvolen prvním arbitrem JUDr. Ing. Otakar Schlossberger, jako jeho zástupce byl dne 4. března 2003 vybrán JUDr. Petr Scholz.

³ HARTLOVÁ, Věra. Finanční arbitr - nový prvek v ochraně spotřebitele. *Právní zpravodaj*. 2002, č. 10, s. 5-7. ISSN 1212-8694., s. 5

⁴ Srov. ust. § 2 odst. 2 písm. c) zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů

⁵ Např. Belgie, Slovensko, Řecko

1.2. Zakotvení institutu finančního arbitra v právním řádu

Úprava institutu finančního arbitra v České republice vychází z řady právních pramenů. Většina z nich není čistě vnitrostátního původu, jelikož zapracovává legislativní akty EU. V této kapitole budou popsány nejdůležitější právní předpisy, které ovlivňují postavení, kompetence a rozhodovací činnost FA.

1.2.1. Evropské právo

Jak již bylo řečeno výše, institut finančního arbitra byl v České republice zaveden z důvodu harmonizace českého právního řádu s právem evropským. Nejdůležitějším pramenem platné právní úpravy je Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES (dále jen „Směrnice 2007/64/ES“). Jak je patrné již z názvu této směrnice, jejím přijetím byla zrušena Směrnice 97/5/ES, která vedla ke zřízení institutu FA. U Směrnice 2007/64/ES je důležitý zejména čl. 83, který členským státům prikazuje zajistit účinné mimosoudní postupy pro vyřizování sporů mezi poskytovateli a uživateli platebních služeb. Rozhodnutí, která vydávají tyto rozhodčí orgány, musí být dle čl. 23 soudně přezkoumatelná. Transpozice Směrnice 2007/64/ES si mimo jiné vyžádala i přijetí nové právní úpravy v oblasti platebního styku (srov. kapitolu 1.2.2.3.). Dalším důležitým pramenem je Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES, o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (dále jen „Směrnice 2008/48/ES“). Čl. 24 ukládá členským státům zajistit účinné postupy pro mimosoudní řešení sporů v oblasti spotřebitelských úvěrů. Implementace ustanovení Směrnice 2008/48/ES vedla ke změně právní úpravy v oblasti spotřebitelských úvěrů (srov. kapitolu 1.2.2.6.).

Co se týče právní závaznosti směrnice, jedná se o legislativní akt EU, který je závazný pro členské státy, a to pouze co do výsledku, jehož má být dosaženo. Na členském státě je ponecháno, „aby zvolil formu i prostředek, jakými směrnici do svého právního řádu implementuje, a to na základě svých vlastních legislativních procedur.“⁶

⁶ OUTLÁ, Veronika. A KOL. *Právo Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, 388 s. ISBN 80-86898-97-0., s. 105

Dalším evropským zdrojem právní úpravy institutu FA jsou Doporučení 98/257/ES a Doporučení 2001/310/ES. Obě stanoví základní zásady, dle nichž by měly být v členských státech ustanoveny orgány pro mimosoudní řešení sporů. Jako první je v Doporučení 98/257/ES vyjádřen princip nezávislosti. Pokud rozhoduje jednotlivec, musí se jednat o člověka dostatečně schopného a zkušeného v příslušném právním odvětví. Do funkce musí být ustaven na dostatečně dlouhou dobu, přičemž odvolání z této funkce je možné jen z předem stanovených důvodů a nikoliv bezdůvodně, aby tak byla zajištěna nestrannost rozhodování. Osoba by nejméně tři roky před zvolením nebo ustanovením do funkce neměla pracovat pro toho, kdo o jejím výběru rozhoduje. Druhým principem je transparentnost. Jeho podstatou je zajištění dostupnosti informací o tom, jaké typy sporů mohou být před orgánem projednávány, podle jakých pravidel se postupuje, jaká je právní závaznost rozhodnutí a jak je to s náklady řízení. Princip kontradiktornosti je realizován tak, že před vydáním rozhodnutí je každé straně umožněno předkládat argumenty a důkazy na podporu svých tvrzení, jakož i reagovat na důkazy předložené protistranou. Zásada efektivnosti spočívá především v rychlosti a bezplatnosti řízení. Účastníci řízení také nemusí být zastoupeni právním zástupcem. Na základě principu reprezentace jim však nesmí být odepřeno právo nechat se zastoupit obhájcem či na jinou odbornou asistenci. Princip legality znamená, že „*v řízení nemůže být spotřebitel zbaven ochrany, kterou mu poskytují mandatorní ustanovení k ochraně spotřebitele platné v místě, kde byl ustaven rozhodovací orgán, příp. v místě bydliště spotřebitele u přeshraničních sporů.*“⁷ Princip svobody se projevuje v tom, že rozhodnutí vydané orgánem pro mimosoudní řešení sporů je pro strany závazné, pouze pokud o jeho závaznosti byly předem informovány a projevíly s tímto souhlas. Doporučení 2001/310/ES výslovně stanoví principy čtyři, a to nestrannost, transparentnost, efektivnost a spravedlnost.

Doporučení jsou právně nezávazné projevy vůle orgánu EU, které předpokládají dobrovolné plnění. „*To však neznamená, že tyto akty jsou bez právního významu. Především mají význam při výkladu právních aktů s tím, že vnitrostátní soudy jsou*

⁷ GREGOR, Filip. *Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů v rámci evropského a českého práva*. [online]. 2007(únor) [cit. 2012-01-04]. Dostupné z: http://www.spotrebitele.info/aa_upload/f1532a13dc249fe4f531e8898842cea0/Alternativni_reseni_spotrebiteleskych_sporu_v_ES_final_edit.pdf

povinný k nim přihlížet.“⁸ Proto doporučení většinou členské státy respektují. Principy stanovené v Doporučení 98/257/ES a Doporučení 2001/310/ES byly z velké části převzaty i do české právní úpravy.

1.2.2. Vnitrostátní prameny

1.2.2.1. Čl. 36 Listiny základních práv a svobod

Základem vnitrostátní právní úpravy je čl. 36 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „LZPS“). V prvním odstavci tohoto článku je zakotvena možnost domáhat se svých práv u soudu, který musí být nezávislý a nestranný. Ve stanovených případech je možno obracet se i na jiný orgán. Příkladem takového jiného orgánu je právě FA, který rozhoduje spory v rámci svých kompetencí. V čl. 36 odst. 2 LZPS je dále deklarována soudní přezkoumatelnost rozhodnutí orgánu veřejné správy, což platí i pro rozhodnutí vydávaná finančním arbitrem.

1.2.2.2. Zákon o finančním arbitrovi a jeho novelizace

Nejdůležitějším právním pramenem, který upravuje činnost finančního arbitra, je zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZoFA“ nebo „zákon o FA“). Zákon je rozdělen do čtyř částí – úvodní ustanovení, arbitr a jeho zástupce, řízení před arbitrem a ustanovení společná a přechodná. V úvodních ustanoveních je stanovena příslušnost arbitra a jsou definovány pojmy instituce, navrhovatel a spotřebitel pro účely ZoFA. Vymezuje se zařazení Kanceláře finančního arbitra do organizační struktury státních orgánů. V části o arbitrovi a jeho zástupci jsou především stanoveny podmínky a předpoklady pro výkon těchto funkcí, jakož i jejich vznik a zánik. Nejrozsáhlejší část zákona tvoří ustanovení o řízení před arbitrem. Jsou zde popsány některé aspekty tohoto řízení – návrh a jeho náležitosti, zásady řízení, nález a jeho následky, náklady řízení, ukládání pokut apod. Ve

⁸ PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)*. 4., dopracované, konsolidované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, 511 s. ISBN 978-80-7201-686-0., s. 93

společných a přechodných ustanoveních je vymezena účinnost zákona a vztah k zákonu č. 500/2004 Sb., správnímu řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále je „SŘ“).

Od doby přijetí byl zákon o FA novelizován již šestkrát. Úpravy většinou zapracovávají požadavky, které vyvstanou z praxe. Dochází také k rozšiřování kompetencí finančního arbitra.

K první změně došlo zákonem č. 558/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 558/2004 Sb.“), který nabyl účinnosti 1. ledna 2005. Důvodem novelizace byly především některé nejasnosti, které se vyskytly při uvedení zákona do praxe. Změny se dotkly tří oblastí – rozšíření kompetencí finančního arbitra a úprav organizačně-technických a procesních.⁹ Kompetence finančního arbitra byly rozšířeny o možnost rozhodovat ve sporech vzniklých z provádění opravného zúčtování a inkasní formy placení. Mezi nejdůležitější organizačně-technické změny je možno zařadit zkrácení termínu, do kdy musí arbitr vypracovat zprávu o své činnosti za uplynulý kalendářní rok, kterou předkládá Poslanecké sněmovně. Lhůta byla zkrácena z 30. června na 31. března. Novelou byla také zavedena neslučitelnost funkce FA s jinou výdělečnou činností, vyjma správy vlastního majetku a literárních, pedagogických, uměleckých a podobných činností. Z procesních úprav je nutno zmínit zkrácení lhůty pro vyjádření instituce z původních 30 dnů na 15. Tuto změnu inicioval sám tehdejší finanční arbitr, JUDr. Ing. Otakar Schlossberger, který k tomu dodává:

„Moje zkušenosti vyplývající z diskusí se zahraničními finančními či bankovními ombudsmeny mne ubezpečily, že lhůta stanovená v české právní úpravě mimosoudního vyřizování sporů ve vybraných oblastech bankovníctví je neúměrně dlouhá. Proto zazněl z mé strany návrh ji radikálně zkrátit, a to o polovinu. Jen tak bude vyvíjen větší tlak na instituce a tím bude také větší předpoklad rychlejšího a efektivnějšího řešení ze strany finančního arbitra.“¹⁰

Druhá novela ZoFA byla provedena zákonem č. 57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem, ve znění pozdějších

⁹ SCHLOSSBERGER, Otakar. Novela zákona o finančním arbitrovi přináší rozšíření jeho kompetencí. *Bankovníctví*. 2004. č. 12, s. 26-27. ISSN 1212-4273., s. 27

¹⁰ SCHLOSSBERGER, Otakar. Novela zákona o finančním arbitrovi přináší rozšíření jeho kompetencí. *Bankovníctví*. 2004. č. 12, s. 26-27. ISSN 1212-4273., s. 27

předpisů (dále jen „zákon 57/2006 Sb.“), s účinností od 1. dubna 2006. Úpravu zákona si vyžádaly nejen další poznatky z praktické činnosti arbitra, ale i přijetí SŘ. Na řízení před finančním arbitrem by totiž platily lhůty dle SŘ, což by mohlo rozhodování zkomplikovat. Do zákona tak bylo vtěleno ustanovení o lhůtách pro vydání nálezu. Nově bylo také stanoveno, že podle správního řádu se v řízení dle zákona o FA postupuje „přiměřeně“. Finanční arbitr je nově výslovně označen jako smírčí orgán, přičemž byla jeho příslušnost rozšířena i o spory vzniklé z převodů, které byly provedeny bez příkazu klienta. Byla tak dána možnost obrátit se na FA i klientům, kterým někdo například neoprávněně odčerpal peněžní prostředky z účtu, aniž by bance dali jakýkoliv příkaz. Poslední důležitou změnou je zavedení tzv. povinné sankce v případech, že instituce je ve sporu neúspěšná. *„Arbitr musí instituci uložit pokutu, pokud podle pravomocného nálezu porušila povinnosti podle zvláštního právního předpisu, resp. pokud byla ve sporu neúspěšná, a to i z části. Výše uložené pokuty je dána zákonem. Arbitr uloží pokutu ve výši 10% sporné částky, nejméně však 10.000 Kč.“*¹¹

Zákonem č. 264/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, bylo pouze změněno ustanovení, které odkazuje na pracovněprávní úpravu. Zákon nabyl účinnosti 1. července 2007.

Čtvrtou novelou s účinností od 1. ledna 2011 je zákon č. 281/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů. Sankce a pokuty dle ZoFA se staly příjmem státního rozpočtu, kdežto náhrada nákladů řízení zůstala příjmem ČNB.

Podstatné změny přinesl zákon č. 285/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku, s účinností od 1. listopadu 2009. Nejdůležitější z nich shrnuje Výroční zpráva finančního arbitra z roku 2009:

„V důsledku této novely došlo k novému širšímu vymezení působnosti arbitra, nově pod jurisdikci finančního arbitra spadají poskytovatelé a uživatelé platebních služeb; v zákoně o finančním arbitrovi již není striktní přímá návaznost pouze na zákon o platebním styku; sjednání rozhodčí smlouvy již nevylučuje pravomoc finančního arbitra; byla odstraněna limitace maximální výšky sporu 50.000 EUR a nově byl

¹¹ Výroční zpráva za rok 2006. Finanční arbitr ČR, s. 32. Dostupné z: http://www.finarbitr.cz/download/3_cs_vz_financni_arbitr_cj_2006.pdf, s. 13

*posílen princip smírného řešení sporů.*¹² Do zákona bylo přidáno ustanovení, které ukládá, aby FA primárně usiloval o smírné vyřešení sporu.

Dosud poslední novelizaci přinesl zákon č. 180/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále jen „zákon č. 180/2011 Sb.“), s účinností od 1. července 2011. Přinesla opět výrazné rozšíření kompetencí finančního arbitra, a to na spory z oblasti kolektivního investování a spotřebitelských úvěrů. Právě poslední uvedená změna je velmi pozitivně přijímána ze strany odborné veřejnosti. Poskytovatelé spotřebitelských úvěrů je totiž velmi často zneužívána rozhodčí doložka, která klientům znemožňuje obrátit se na soud. Pravomoc FA v takovém případě však dotčena není.¹³ Novela se významně dotkla také organizačně-technických otázek výkonu funkce finančního arbitra. Financování činnosti arbitra z rozpočtu ČNB bylo předmětem kritiky ze strany Evropské komise a Evropské centrální banky kvůli nesouladu s principem na zajištění nezávislosti centrálních bank. Bylo rozhodnuto, že výdaje na chod Kanceláře finančního arbitra (dále také „Kancelář“) budou hrazeny přímo ze státního rozpočtu, a to z rozpočtové kapitoly MF. Došlo také ke specifikaci postavení a úkolů samotné Kanceláře, což je vysvětleno v důvodové zprávě k návrhu zákona č. 180/2011 Sb. takto:

„Dle dosavadní úpravy nemá finanční arbitr žádné institucionální zakotvení. Navrženým ustanovením dochází k vytvoření Kanceláře, která má nadále plnit úkoly spojené s odborným, organizačním a technickým zabezpečením činnosti arbitra. Zároveň se upravuje její právní postavení tím způsobem, že se stanoví, že Kancelář je organizační složkou státu a účetní jednotkou, přičemž její příjmy a výdaje jsou součástí rozpočtové kapitoly Ministerstva financí.“¹⁴ V čele Kanceláře stojí finanční arbitr.

Zásadně se změnil i způsob vzniku a zániku funkce FA. Namísto zvolení Poslaneckou sněmovnou nově jmenuje arbitra a jeho zástupce do funkce na návrh ministra financí vláda, která je též odvolává. FA je vládě z výkonu své funkce

¹² Výroční zpráva za rok 2009. Finanční arbitr ČR, s. 27. Dostupné z: http://www.finarbitr.cz/download/180_cs_vyrocní_zprava_cz.pdf, s. 4

¹³ Srov. PROUZA, Tomáš. Kdo má strach z arbitra?. *FINMAG: Peníze v souvislostech* [online]. 12.7.2011. [cit. 2012-01-07]. Dostupné z: <http://www.finmag.cz/cs/finmag/financni-poradenstvi/kdo-ma-strach-z-arbitra/>

¹⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: Sněmovní tisk 224/0 Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=67763>

odpovědný a nově mu přibyla povinnost podávat jí roční zprávu o své činnosti. Vedle toho byla zachována povinnost podávat takovou zprávu i Poslanecké sněmovně.

1.2.2.3. Správní řád

1. ledna 2006 nabyl účinnosti SŘ, kterým byl zrušen zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád), ve znění pozdějších předpisů. Nový SŘ se na rozdíl od svého předchůdce neomezuje pouze na úpravu správního řízení, jeho cílem je postihnout všechny postupy správních orgánů, které vykonávají působnost v oblasti veřejné správy. Za pozitivní změnu lze bezesporu označit vymezení základních zásad činnosti správních orgánů, které je třeba dodržovat při všech činnostech těchto orgánů, nikoliv jen ve správním řízení. Vedle těchto základních zásad SŘ vymezuje správní orgány a jejich příslušnost k rozhodování, jakož i všechny aspekty správního řízení. Jsou zde i ustanovení týkající se veřejnoprávních smluv a opatření obecné povahy.

SŘ je vedle zákona o FA nejdůležitějším procesním předpisem, kterým se finanční arbitr při svém rozhodování řídí. Vztah k SŘ vymezuje ZFA v ust. § 24, kde je stanoveno, že nestanoví-li ZoFA jinak, použije se na řízení před finančním arbitrem přiměřeně postup dle SŘ. Zákon o finančním arbitrovi je tedy vůči SŘ *lex specialis*. Slovo „přiměřeně“ bylo do tohoto ustanovení zapracováno novelou provedenou zákonem č. 57/2006 Sb. Tuto změnu si vyžádal zejména přístup některých institucí k FA, které jej striktně pokládaly za správní orgán, zejména s důsledky pro procesní řízení.¹⁵ Slovo „přiměřeně“ vyjadřuje volnější vztah mezi těmito dvěma předpisy¹⁶, čímž by podobné přístupy měly být eliminovány.

1.2.2.4. Zákon o platebním styku

Zákon č. 124/2002 Sb., o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech (zákon o platebním styku), ve znění pozdějších předpisů, „v České republice poprvé komplexně upravil otázky provádění převodů na jejím území, vydávání a užívání elektronických platebních prostředků a

¹⁵ SCHOLZ, Petr. *Zákon o finančním arbitrovi: Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 110 s. ISBN 978-80-7400-091-1., s. 65

¹⁶ Srov. Legislativní pravidla vlády, čl. 41, Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/legislativn__pravidla_vl_dy.pdf

vzniku a provozování platebních systémů.¹⁷ Do té doby se platebního styku a zúčtování týkala některá ustanovení zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObchZ“). V ObchZ je však nadále upravena smlouva o běžném účtu, dokumentární platby a cestovní šeky. Otázky směnek a šeků jsou zase vymezeny v právním předpise č. 191/1950 Sb., zákonu směnečném a šekovém, ve znění pozdějších předpisů.

Již o několik let později byla právní úprava platebního styku změněna zákonem č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZoPS“), s účinností od 1. listopadu 2009. Jak již bylo řečeno výše, přijetí nového zákona si vyžádala Směrnice 2007/64/ES. Cílem této směrnice je především sjednotit postupy a podmínky platebního styku v zemích EU a opět zvýšit standard ochrany spotřebitele, který se nyní vztahuje i na drobné podnikatele. ZoPS je podstatně rozsáhlejší, než jeho předchůdce. Nové je rozdělení a kategorie platebních institucí – např. poskytovatelé služeb malého rozsahu, kteří k výkonu své činnosti nemusí disponovat povolením ČNB, ale stačí jim pouze registrace u centrální banky. Zákon přináší „*podrobnou úpravu informačních povinností před a během trvání smlouvy o platebních službách, autorizace platebních transakcí, způsobu a lhůt pro provádění platebních transakcí a odpovědnosti poskytovatele platebních služeb.*“¹⁸ Zákon dále reguluje otázky platebních systémů, správní delikty institucí a dohled nad nimi.

Finanční arbitr primárně řeší spory mezi institucemi poskytujícími platební služby, nebo vydavateli elektronických peněz a jejich klienty. Proto je ZoPS nejdůležitějším hmotněprávním předpisem, který při své činnosti používá.

1.2.2.5. Zákon o spotřebitelském úvěru

Právní úprava sjednávání spotřebitelských úvěrů je obsažena v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (dále jen „ZoSÚ“), který s účinností od 1. ledna 2011 nahradil dosavadní právní úpravu obsaženou v zákoně č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o

¹⁷ PAULIČKOVÁ, Alena a Milan BAKEŠ. a kol. *Finančné právo na Slovensku a v Čechách*. Bratislava: Eurounion spol., s.r.o., 2007, 334 s. ISBN 978-80-8894-99-3., s. 254

¹⁸ MAŠKOVÁ, Monika. Nový zákon o platebním styku. [online]. 15.7.2009. [cit. 2012-01-08]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/novy-zakon-o-platebnim-styku-57207.html>

změně zákona č. 64/1986 Sb. Nový zákon byl přijat především k provedení Směrnice 2008/48/ES a vedl k posílení práv spotřebitelů. ZoSÚ upravuje odložené platby, půjčky, úvěry a jiné obdobné finanční služby, přičemž je zároveň negativně vymezeno, na které ze služeb se nevztahuje.¹⁹ Zákon také vymezuje rozsáhlou informační povinnost poskytovatele úvěru a možnost spotřebitele odstoupit od smlouvy, nebo podat výpověď.

Odbornou veřejností ale bylo kritizováno, že nový zákon nijak nereguluje používání rozhodčích doložek, které bývají v rámci spotřebitelských úvěrů často zneužívány. Tento nedostatek byl ale částečně zhojen novelizací zákona o FA. V návaznosti na přijetí ZoSÚ byla totiž rozšířena pravomoc finančního arbitra i na řešení sporů z oblasti spotřebitelských úvěrů. FA tak může rozhodovat spory mezi věřiteli nebo zprostředkovateli těchto úvěrů a jejich klienty. Existence rozhodčí doložky nebrání tomu, aby spor byl řešen finančním arbitrem.

1.2.2.6. Zákon o kolektivním investování

Právní úpravu kolektivního investování v České republice představuje zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZoKI“). Jedná se o investování na principu rozložení rizika, které spočívá v umístění peněžních prostředků do investičního nebo podílového fondu. ZoKI upravuje tyto fondy kolektivního investování, které se rozdělují na standardní a speciální, jakož i investiční společnosti. Jsou stanoveny podmínky a pravidla podnikání v oblasti kolektivního investování.

Novelou ZFA, provedenou zákonem č. 180/2011 Sb., došlo k rozšíření kompetence finančního arbitra i na oblast kolektivního investování. Finanční arbitr *„tedy rozhoduje spory ze standardních fondů kolektivního investování a speciálních fondů kolektivního investování, které shromažďují prostředky od veřejnosti, mezi spotřebiteli a*

- a) investičními fondy,*
- b) investičními společnostmi,*
- c) zahraničními investičními společnostmi,*

pokud jsou splněny další podmínky ZoFA.“²⁰

¹⁹ Srov. ust. § 1 a ust. § 2 ZoSÚ

²⁰ Kolektivní investování: Finanční arbitr České republiky. [online]. [cit. 2012-01-08]. Dostupné z: <http://www.finarbitr.cz/cs/kolektivni-investovani.html>

2. Postavení a pravomoci finančního arbitra

2.1. Postavení finančního arbitra v rámci struktury státních orgánů

Vyomezit místo finančního arbitra v systému orgánů státní správy je poměrně problematické. Finanční arbitr je zákonem zřízený orgán sui generis, který lze zařadit mezi orgány moci výkonné. FA je jmenován a odvoláván vládou, které je také z výkonu své funkce odpovědný. Vzhledem ke specifickým úkolům, které patří do činnosti arbitra, se názory na postavení tohoto orgánu různí. Tento problém se snažila vyřešit i poslední novelizace ZoFA, provedená zákonem č. 180/2011 Sb.

JUDr. Luděk Lisse, Ph.D. vymezuje institut FA jako orgán veřejné moci, který v rámci své rozhodovací činnosti zasahuje do práv nepodřízených subjektů, přičemž tyto subjekty musí rozhodnutí arbitra respektovat.²¹

JUDr. Petr Liška pojímá finančního arbitra jako orgán, který nejen rozhoduje spory, ale i sankcionuje instituce mimo řízení ve věci samé, čímž se blíží dozorové činnosti orgánů veřejné správy v rámci správního dozoru.²²

JUDr. Petr Smolík, Ph.D. pokládá finančního arbitra za specifický orgán moci výkonné, který má obdobné institucionální zakotvení jako ČNB nebo veřejný ochránce práv.²³

Poněkud odlišné názory prezentují některé komentáře ke správnímu řádu.²⁴ Finanční arbitr je pojímán jako fyzická osoba, která je na základě zákona pověřena výkonem působnosti v oblasti veřejné správy.

Nejvýstižnějším vyjádřením povahy institutu finančního arbitra se jeví přirovnání JUDr. Smolíka k veřejnému ochránci práv (FA je někdy také nazýván finančním ombudsmanem), a to i vzhledem ke změnám, které přinesla poslední

²¹ LISSE, Luděk. Finanční arbitr de lege ferenda. *Právní rozhledy*. 2008, č. 7, s. 254-258. ISSN 1210-6410.

²² LIŠKA, Petr. Postavení finančního arbitra v rámci systému státních orgánů České republiky. *Právní rozhledy*. 2006, č. 10, s. 351-388. ISSN 1210-6410.

²³ SMOLÍK, Petr. *Finanční arbitr: Rozhodčí nebo správní řízení?*. In: Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI, a.s., 2005. 388 s. ISBN 80-7357-057-2.

²⁴ Srov. VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář*. Vyd. 1. Praha: BOVA POLYGON, 2006, 1042 s. ISBN 80-727-3134-3. a JEMELKA, Luboš. *Správní řád: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 640 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-807-4001-574.

novelizace ZoFA. Ta odstranila především nežádoucí finanční a personální propojení orgánu s ČNB, které bylo opakovaně kritizováno ze strany evropských institucí. Ministr financí Ing. Miroslav Kalousek k tomu dodává, že FA „*de iure byl nezávislou institucí, de facto byl odborem České národní banky.*“²⁵ Kancelář finančního arbitra postrádala jakékoliv institucionální zakotvení a její zaměstnanci byli v pracovním poměru k ČNB. Nově došlo k vytvoření Kanceláře, která má plnit úkoly organizačního a technického charakteru. Kancelář je organizační složkou státu a účetní jednotkou, přičemž její příjmy a výdaje spadají do rozpočtové kapitoly Ministerstva financí.²⁶ Za vzor právní úpravy posloužila Kancelář veřejného ochránce práv, která funguje na obdobném principu.

2.2. Výkon funkce arbitra

2.2.1. Předpoklady pro výkon funkce

Finančním arbitrem se nemůže stát kdokoli, protože ZoFA stanoví podmínky, za kterých může být fyzická osoba do této funkce jmenována. V ust. § 4 ZoFA jsou vymezeny základní předpoklady, které musí člověk splňovat, aby mohl být arbitrem. Jedná se o způsobilost k právním úkonům a bezúhonnost, dále je vyžadována dobrá pověst, dostatečné zkušenosti a kvalifikace.

Způsobilost osoby k právním úkonům je samozřejmostí a v praxi její určování nečiní obtíže. Řídí se dle obecných občanskoprávních předpisů, tedy dle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObčZ“).

Definice bezúhonnosti byla do ZoFA zařazena až s poslední novelou, provedenou zákonem č. 180/2011 Sb. Je stanoveno, kdo se ve smyslu ZoFA nepovažuje za bezúhonného, jedná se tedy o negativní vymezení. Finančním arbitrem se nemůže stát ten, „*kdo byl pravomocně odsouzen pro jakýkoli úmyslný trestný čin a dále pro trestný čin proti majetku, hospodářský trestný čin nebo pro trestný čin spáchaný v souvislosti s financováním terorismu, a to spáchané úmyslně či z nedbalosti, pokud jeho*

²⁵ Kalousek: Finanční arbitr by měl být podřízen vládě. *Parlamentní listy* [online].6.5.2011[cit. 2012-02-11]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politici-volicum/Kalousek-Financni-arbitr-by-mel-byt-podrizen-vlade-196415>

²⁶ Srov. Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: Sněmovní tisk 224/0 Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=67763>

odsouzení pro tyto trestné činy nebylo zahlazeno anebo se na něj z jiného důvodu nehledí, jako by nebyl odsouzen.“²⁷ Je přínosem, že došlo k vymezení bezúhonnosti pro účely ZoFA, a to zejména s ohledem na prohloubení legality činnosti finančního arbitra.

Otázka dobré pověsti, dostatečné kvalifikace a zkušeností je v konečném důsledku posuzována orgánem, který finančního arbitra volí. U osoby aspirující na funkci FA bude zejména důležité vzdělání, pracovní zkušenosti, renomé v oboru, osobnostní kvality apod. Jedná se o velmi obecné a neurčité kategorie, přesto je ale nejspíš není možné lépe vymezit. Je otázka, zda by neměla být alespoň stanovena podmínka minimálního dosaženého vzdělání.

Ačkoliv to ZoFA přímo nestanoví, je finanční arbitr úřední osobou dle ust. § 127 odst. 1 písm. h) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále je „TZ“). Status úřední osoby arbitrovi sice přiznává vyšší míru ochrany před zásahy třetích osob do nerušeného výkonu jeho činnosti, na druhou stranu přináší přísnější trestněprávní odpovědnost. V TZ jsou uzákoněny trestné činy proti výkonu pravomoci orgánu veřejné moci a úřední osoby, jakož i trestné činy úředních osob. Obě tyto skupiny spadají do kategorie trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných. K odpovědnosti a ochraně úřední osoby je třeba, aby byl trestný čin spáchán v souvislosti s její pravomocí.

Poslední podmínka pro řádný výkon funkce je stanovena v ust. § 5 odst. 1 ZoFA. *„Arbitr je povinen vykonávat funkci nezávisle a nestranně a nesmí činit nic, čím by mohl vzbudit pochybnosti o své nepodjatosti. Za porušení těchto a dalších zákonných povinností při výkonu své funkce odpovídá voliteli, jenž jej proto může odvolat.*“²⁸

Po dobu výkonu funkce FA i po jejím skončení je arbitr povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které se dozvěděl při své činnosti. Vláda může finančního arbitra zprostit této povinnosti.

Za výkon své funkce odpovídá dle ust. § 5 odst. 2) ZoFA arbitr vládě. Dříve odpovídal Poslanecké sněmovně. Zůstala mu však povinnost podávat každoročně do 31. března zprávu o své činnosti za uplynulý rok, kterou FA nyní předkládá vládě i

²⁷ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: Sněmovní tisk 224/0 Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=67763>

²⁸ SMOLÍK, Petr. *Finanční arbitr: Rozhodčí nebo správní řízení?*. In: Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI, a.s., 2005. 388 s. ISBN 80-7357-057-2., s. 270

Poslanecké sněmovně. Zpráva obsahuje především informace o řešených případech, shrnutí příjmů a výdajů Kanceláře, jakož i údaje ohledně plnění informační povinnosti a mezinárodní spolupráce.

2.2.2. Neslučitelnost funkcí

Pro řádný výkon funkce je důležité, aby osoba finančního arbitra nezastávala zároveň i jiné veřejné funkce. Je stanovena také neslučitelnost s některými výdělečnými činnostmi, jakož i s členstvím v orgánech podnikatelských subjektů.

V původním znění ZoFA byla v ust. § 6 výslovně určena neslučitelnost s funkcí prezidenta republiky, poslance a senátora Parlamentu, soudce, člena Nejvyššího kontrolního úřadu (dále jen „NKÚ“) a člena bankovní rady ČNB. Dále je arbitrovi zapovězena jakákoliv další činnost ve veřejné správě, nebo v řídicích, kontrolních a dozorčích orgánech podnikatelských subjektů. *„A contrario to znamená, že finanční arbitr může být nejen členem politické strany, ale může být například i ve výkonných orgánech politické strany, církve, obecně prospěšné společnosti, občanského sdružení nebo odborové organizace, přičemž je otázkou, zda taková pracovněprávní či jiná obdobná (např. mandátní) autonomie byla zákonodárcem zamýšlena, či zda by nebylo od věci pro futuro některé z těchto ‚svobodněvolných‘ možností výkonu funkce v exekutivních či kontrolních orgánech právnických osob občanského práva finančnímu arbitrovi odejmout.“*²⁹

Zákonem č. 558/2004 Sb., první novelou ZoFA, došlo k výraznému omezení možností výdělečných aktivit FA. Do ust. § 6 byl přidán nový odstavec, který finančnímu arbitrovi zakazuje jakoukoliv jinou výdělečnou činnost, kromě několika výjimek. Mezi ty patří správa vlastního majetku a dále činnost pedagogická, literární, umělecká, vědecká nebo publicistická. Pokud se arbitr zabývá některou z těchto povolených činností, nesmí to být na újmu výkonu funkce FA. Je také třeba dbát na důstojnost finančního arbitra a vyhnout se činnostem, které by mohly ohrozit důvěru v jeho nestrannost a nezávislost.

²⁹ LISSE, Luděk. Finanční arbitr de lege ferenda. *Právní rozhledy*. 2008, č. 7, s. 254-258. ISSN 1210-6410., s. 255

2.2.3. Jmenování finančního arbitra

Proces ustanovení osoby do funkce finančního arbitra prodělal s poslední novelou ZoFA značných změn. Dříve byl FA volen Poslaneckou sněmovnou ve veřejném hlasování, a to na funkční období v délce 5 let. Návrhy na volbu mohly podávat instituce poskytující platební služby a vydavatelé elektronických platebních prostředků, jakož i jejich profesní sdružení. Toto oprávnění měla i sdružení na ochranu spotřebitelů. Nyní již není finanční arbitr volen Poslaneckou sněmovnou, nýbrž je do funkce jmenován vládou. Osobu, která se má stát arbitrem, navrhuje ministr financí. O jmenování rozhoduje vláda usnesením, které musí být přijato nadpoloviční většinou všech jejích členů.³⁰

Provedené změny vnímám spíše negativně. Volba arbitra Poslaneckou sněmovnou byla jednou ze záruk, že FA bude svou funkci vykonávat nezávisle a nestranně.³¹ Vzhledem k tomu, že arbitr je jmenován vládou, navíc nikoliv na návrh nezávislých institucí, ale ministra financí, je zde riziko zpolitizování této funkce. Dle mého názoru se tak zvyšuje pravděpodobnost, že bude do funkce vybrán člověk názorově blízký vládě, a to na úkor profesních a osobnostních kvalit. Nově je navíc FA vládě odpovědný, což jí umožňuje jej z funkce odvolat, byť jen z taxativně stanovených důvodů.

Změna procesu jmenování finančního arbitra souvisí především s úpravou institucionálního zakotvení FA a Kanceláře v systému státních orgánů. Ustanovení arbitra do funkce tak probíhá obdobně jako u vedoucích osob některých organizačních složek státu. Dle mého názoru se ale finanční arbitr vzhledem k charakteru své činnosti podobá spíše veřejnému ochránci práv. Nezávislost a nestrannost ombudsmana je zajištěna tím, že je volen Poslaneckou sněmovnou, které je také odpovědný.³² Tento princip měl být tedy zachován i u FA. Provedenými změnami je tak přímo ohrožen respekt k institutu finančního arbitra, který si za dobu fungování vysloužil u odborné i laické veřejnosti.

³⁰ Srov. Usnesení vlády České republiky o jmenování finančního arbitra a o určení výše jeho platu ze dne 16.11.2011. Dostupné z: [http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/01EDD1FCDD809B1BC1257951002C1A99/\\$FILE/849%20uv111116.0849.pdf](http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/01EDD1FCDD809B1BC1257951002C1A99/$FILE/849%20uv111116.0849.pdf)

³¹ SCHOLZ, Petr. *Zákon o finančním arbitrovi: Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 110 s. ISBN 978-80-7400-091-1., s. 22

³² Srov. ust. § 2 a ust. § 5 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

Funkční období FA počíná dnem jmenování, pokud je tato funkce neobsazena. Mezi zánikem výkonu funkce arbitra a jmenováním jeho nástupce nesmí uplynout lhůta delší než 2 měsíce. V ostatních případech nastoupí arbitr do funkce den po skončení funkčního období svého předchůdce, přičemž vláda musí FA jmenovat nejpozději dva měsíc před koncem funkčního období.

2.2.4. Zánik výkonu funkce arbitra

ZoFA upravuje způsoby zániku funkce arbitra, to v ust. § 6 odst. 3 a v ust. § 7. První skupinu tvoří důvody, kdy finanční arbitr končí ve funkci ze zákona, aniž by bylo potřeba jej odvolat. Osoba přestává být arbitrem uplynutím funkčního období, na které byla zvolena. Výkon funkce samozřejmě zaniká i dnem smrti, nebo ke dni prohlášení za mrtvého. Dalším důvodem je ztráta bezúhonnosti, která nastává pravomocným odsouzením pro jakýkoliv úmyslný trestný čin, dále trestný čin proti majetku či hospodářský trestný čin, nebo pro trestný čin spáchaný v souvislosti s financováním terorismu. Posledním případem zániku výkonu funkce přímo ze zákona je písemné prohlášení arbitra, že se své funkce vzdává, které musí doručit předsedovi vlády. Zatímco funkce prvního finančního arbitra JUDr. Ing. Otakara Schlossbergera Ph.D. zanikla uplynutím funkčního období, v pořadí druhý arbitr Dr. Ing. František Klufa na svou funkci rezignoval. Své rozhodnutí zdůvodnil takto: „*Zastávat tuto významnou funkci spojenou také s permanentní komunikací s médií a s politickou reprezentací ve prospěch rozvoje úřadu a také vystupování na mezinárodním poli je velice vyčerpávající.*“³³ Dr. Ing. František Klufa také vyjádřil pochybnosti, že lze tuto náročnou práci kvalitně vykonávat několik období po sobě. V souvislosti s jeho odchodem se však spekulovalo o tom, že jeho rezignace souvisela s poklesem platu finančního arbitra, který byl vyvolán změnou institucionálního začlenění FA a Kanceláře.³⁴

Druhou skupinou způsobu zániku výkonu funkce finančního arbitra jsou případy, kdy vláda FA odvolá. Před účinností zákona č. 180/2011 Sb. tak činila

³³ Dr. Ing. František Klufa končí své působení ve funkci Finančního arbitra České republiky. *Měšec.cz: Průvodce finančním světem* [online]. 22.9.2011[cit. 2012-02-13]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/tiskove-zpravy/dr-ing-frantisek-klufa-konci-sve-pusobeni-ve-funkci-arbitra/>

³⁴ Srov. KUČERA, Petr. Finanční arbitr končí. Dostal více práce za méně peněz. *Aktuálně.cz* [online]. 21.9.2011[cit. 2012-02-13]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/finance/penize/clanek.phtml?id=714931>

Poslanecká sněmovna. Vláda má povinnost arbitra odvolat, pokud přestal být způsobilý vykonávat svou funkci. Je otázka, jaké situace lze pod tento případ zařadit. Dle mého názoru sem zcela jasně patří pouze ztráta plné způsobilosti k právním úkonům finančního arbitra. Z dalších předpokladů pro výkon funkce stanovených v ust. § 4 odst. 2) ještě přichází v úvahu ztráta dobré pověsti, což je však poměrně neurčitý právní pojem. Pokud FA přestane býti bezúhonným, zaniká jeho funkce ze zákona. Dalšími předpoklady dle tohoto ustanovení jsou dostatečná kvalifikace a zkušenosti, kterých dle mého názoru arbitr pozbýt nemůže.

Konečně posledním způsobem zániku výkonu funkce je možnost (a nikoliv povinnost) vlády finančního arbitra odvolat. Stalo by se tak v situaci, kdy by při své činnosti závažným způsobem nebo opakovaně porušil povinnosti vyplývající ze ZoFA nebo ze zvláštních právních předpisů.

Nutno však poznamenat, že dosud nenastal případ, kdy by Poslanecká sněmovna nebo vláda finančního arbitra odvolala. Proto chybí příklady z praxe, kdy arbitr může nebo musí být odvolán. Přenesení této pravomoci na vládu však nepovažuji za dobré řešení, neboť v tom stejně jako u jmenování do funkce FA vidím riziko zpolitizování tohoto institutu.

2.3. Zástupce arbitra

Zástupce finančního arbitra (dále též „zástupce“ nebo „zástupce FA“) je vedle arbitra nejdůležitějším členem Kanceláře. Jak již pramení z názvu této funkce, je pověřen především výkonem pravomoci finančního arbitra v době jeho nepřítomnosti. Nejedná však jménem svým, nýbrž jménem arbitra. V ust. § 4 odst. 3) ZoFA je stanovena možnost finančního arbitra pověřit svého zástupce i výkonem rozhodovací pravomoci. FA takto například „pověřil zástupce výkonem rozhodovací pravomoci ve věci ukládání pokut za nesplnění informační povinnosti institucí podle § 19 v souladu s § 23 zákona č. 229/2002 Sb.“³⁵ Jak vyplývá ze Statutu výkonu činnosti finančního arbitra, FA dále „může zástupce trvale a/nebo krátkodobě pověřit plněním agendy spojené s odborným a/nebo organizačním zabezpečením výkonu činnosti finančního

³⁵ SCHOLZ, Petr. Zákon o finančním arbitrovi a způsoby mimosoudního vyrovnávání sporů vzniklých při převodu finančních prostředků ve vybraných státech s vyspělým bankovním průmyslem. *Daně a finance*. 2007, č. 4, s. 6-20. ISSN 1801-6006, s. 10

arbitra.“³⁶ Běžná práce zástupce FA spočívá ve zpracování podkladů, provádění šetření ve složitějších případech, zabezpečení technického chodu kanceláře, poskytování odborné pomoci apod. Často se také účastní jednání mezinárodních institucí, jichž je arbitr členem.

Co se týče předpokladů, které musí splňovat osoba, aby mohla být jmenována do funkce zástupce, jsou stejné jako u FA. Ustanovení ZoFA o jmenování a odvolávání arbitra platí shodně i pro jeho zástupce. Funkce zástupce finančního arbitra je neslučitelná s jinou výdělečnou činností a veřejnými funkcemi shodně jako v případě FA.

2.4. Kancelář finančního arbitra

Finanční arbitr spolu se svým zástupcem nemůže sám provádět všechny úkoly, které mu ZoFA svěřuje. Proto již od vzniku institutu FA vznikla kancelář, která sloužila k technickému a administrativnímu zabezpečení výkonu činnosti arbitra. Zaměstnanci byli v pracovněprávním poměru k ČNB a jejich působení v kanceláři bylo omezeno funkčním obdobím arbitra. Tato absence institucionálního zakotvení, jakož i propojení s ČNB bylo terčem kritiky.

Situace se změnila s poslední novelou ZoFA. Do zákona bylo přidáno ust. § 1a, které zakotvilo novou účetní jednotku a organizační složku státu – Kancelář finančního arbitra. Kancelář zabezpečuje činnost FA po organizační, technické a odborné stránce. Chod Kanceláře po finanční stránce nově místo ČNB zabezpečuje Ministerstvo financí, jehož rozpočtové kapitoly jsou příjmy i výdaje Kanceláře součástí. Jménem Kanceláře jedná finanční arbitr, který stojí v jejím čele. Pracovníci ČNB, kteří vykonávali práci pro finančního arbitra se dnem účinnosti zákona č. 180/2011 Sb. stali zaměstnanci České republiky zařazení v Kanceláři finančního arbitra. Pracovní poměr zaměstnanců Kanceláře včetně arbitra se řídí pracovněprávními předpisy. Dříve byl plat FA a jeho zástupce poněkud nestandardně určován usnesením Poslanecké sněmovny a hrazen ČNB.

Spolu se změnou právního postavení Kanceláře došlo i k úpravě její organizační struktury. Vzhledem k nárůstu agendy finančního arbitra vzrostl počet pracovníků ze 7

³⁶ Výroční zpráva za rok 2003: Statut výkonu činnosti finančního arbitra. Finanční arbitr ČR, Příloha č. 1. Dostupné z: http://www.finarbitr.cz/download/4_cs_vz-financni_arbitr_cj_2003.pdf

na 11, přičemž se počítá s obsazením dalších 3 pracovních míst.³⁷ Dle nové struktury se Kancelář dělí na 3 oddělení podle oblastí, v nichž má arbitr pravomoc rozhodovat – platební služby, spotřebitelské úvěry a kolektivní investování. V rámci každého oddělení působí vedle vedoucího metodik a právník. Dalším pracovníkem je sekretářka a referent – analytik. Součástí Kanceláře je samozřejmě i arbitr a jeho zástupce.

2.5. Kompetence finančního arbitra

Každý orgán veřejné správy „*musí mít vymezen okruh úkolů, které má řešit v určitém územním prostoru, a svěřeny prostředky, jimiž plnění těchto úkolů má dosahovat.*“³⁸ Působnost finančního arbitra je v ust. § 1 ZoFA vymezena určením příslušnosti k řešení sporů. Pravomoc FA se dle JUDr. Petra Lišky dělí do čtyř oblastí – rozhodování sporů, ukládání pokut, plnění informační povinnosti a mezinárodní spolupráce.³⁹

2.5.1. Rozhodování sporů

Rozhodování sporů je nejdůležitějším posláním finančního arbitra. Jedná se o pravomoc „*správního orgánu rozhodovat v individuálních případech o subjektivních soukromých právech účastníků řízení před ním.*“⁴⁰ Druhy sporů, k jejichž řešení je arbitr příslušný, jsou vymezeny v ust. § 1 ZoFA. Patří sem spory vzniklé při poskytování platebních služeb, a to mezi jejich uživateli a poskytovateli. Dále je oprávněn řešit spory mezi vydavatelem a držitelem elektronických peněz při vydávání a zpětné výměně elektronických peněz. Poslední novelou ZoFA byly pravomoci arbitra rozšířeny o rozhodování při ze spotřebitelských úvěrů, a to mezi spotřebiteli a věřiteli nebo zprostředkovateli při nabízení, zprostředkování nebo poskytování tohoto finančního produktu. Nové je i oprávnění k řešení sporů vzniklých při kolektivním investování, a to mezi spotřebiteli a investičními fondy, investičními společnostmi nebo

³⁷ Stav k 14.3.2012

³⁸ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo*. 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 822 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-717-9442-2., s. 114

³⁹ LIŠKA, Petr. Postavení finančního arbitra v rámci systému státních orgánů České republiky. *Právní rozhledy*. 2006, č. 10, s. 351-388. ISSN 1210-6410.

⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 2 Afs 176/2006 - 96 ze dne 19. dubna 2007, publikováno ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. 1258/2007

zahraničními investičními společnostmi. Musí se jednat o takové fondy kolektivního investování, které shromažďují peněžní prostředky od veřejnosti.

V původním znění ZoFA byl arbitr příslušný pouze k rozhodování sporů mezi osobami, které provádějí převody peněžních prostředků a jejich klienty, avšak převáděná částka nepřesáhla 50 000 EUR. Dále řešil spory mezi držiteli a vydavateli elektronických platebních prostředků. Postupně byly pravomoci arbitra pomocí novel ZoFA neustále rozšiřovány, až do dnešní podoby.

Finanční arbitr bohužel ještě nevydal výroční zprávu o své činnosti za rok 2011, během kterého se mu rozšířila pravomoc o rozhodování sporů ze spotřebitelských úvěrů a kolektivního investování, lze však očekávat, že došlo ke značnému nárůstu řešených případů. To se týká převážně spotřebitelských úvěrů, neboť mnoho podnětů směřujících k FA spočívalo v dotazech na spotřebitelské úvěry již předtím, než byla pravomoc arbitra rozšířena.⁴¹ Vzhledem k tomu, že se institut finančního arbitra osvědčil, uvažuje se do budoucna i o rozšíření jeho kompetencí na oblast hypotečních úvěrů a pojišťovacích produktů.⁴²

Důležité je vymezení pojmů „instituce“ a „navrhovatel“, které je pro účely ZoFA provedeno v ust. § 3. Institucí se předně rozumí poskytovatel platebních služeb. Jedná se o právnickou osobu, která je oprávněna poskytovat platební služby na základě povolení ČNB. Dále sem patří vydavatelé elektronických peněz, kteří k výkonu této činnosti opět potřebují povolení centrální banky. Další ustanovení týkající se těchto institucí obsahuje ZoPS. S poslední novelou ZoFA byli mezi instituce přidáni věřitelé a zprostředkovatelé v oblasti spotřebitelských úvěrů, jakož i investiční fondy a tuzemské i zahraniční investiční společnosti ve sporech z kolektivního investování. Za instituce dle ZoFA se dá tak nyní považovat mnoho subjektů z bankovního i nebankovního sektoru.

Navrhovatelem je dle ZoFA uživatel platebních služeb, držitel elektronických peněz a spotřebitel. Za spotřebitele je považována fyzická osoba, která nejedná v rámci podnikatelské činnosti nebo samostatného výkonu povolání.

⁴¹ SVOBODA, Jakub. Na neférové praktiky úvěrových firem dohlídne finanční arbitr. *Novinky.cz* [online]. 29.6.2011 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/finance/237580-na-neferove-praktiky-uverovych-firem-dohlidne-financni-arbitr.html>

⁴² MAŠEK, František. Finanční arbitr pomůže řešit i spory s úvěry a podílovými fondy. *Peníze.cz* [online]. 4.3.2011 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/spotrebitel/195702-financni-arbitr-pomuze-resit-i-spory-s-uvery-a-podilovymi-fondy>

Příslušnost arbitra k rozhodování těchto sporů je dána v případě, kdy je dána pravomoc českých soudů. Zda je naplněna tato podmínka, se zjišťuje na základě ustanovení zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“) a zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.⁴³ V ZoFA je stanoveno, že arbitr je k řešení těchto sporů „též příslušný“, jeho pravomoc je tedy dána vedle pravomoci obecných soudů. „Nelze tedy pokládat už v tomto bodě finančního arbitra za klasickou alternativu soudního řízení, když vztah mezi ním a obecnými soudy je již v tomto bodě řešen nikoliv jako jednoznačná alternativa, nýbrž spíše jako doplňující možnost řešení daného právního sporu.“⁴⁴ Finanční arbitr může ve sporu rozhodovat, i když si strany sjednaly rozhodčí smlouvu. Jedná se o zvláštní typ smlouvy, jejímž předmětem je vyjádření vůle stran podřídit svůj spor rozhodčímu řízení. „Podřízením sporu rozhodování rozhodců strany rozhodčí smlouvy současně vyjímají jejich spor z pravomoci obecných soudů.“⁴⁵ FA tak má pravomoc ve sporu rozhodovat přesto, že pravomoc soudu je vyloučena. Řízení před finančním arbitrem tak existuje jako alternativa ve vztahu k řízení před rozhodci. Arbitr musí v první řadě usilovat o smírné vyřešení sporu. Řízení před arbitrem je podrobně popsáno v kapitole 3.

2.5.2. Informační povinnost

Ze ZoFA vyplývá na jedné straně informační povinnost institucí vůči finančnímu arbitrovi, na druhé straně povinnost arbitra informovat o své činnosti veřejnost, Poslaneckou sněmovnu a vládu.

Instituce mají povinnost ke dni zahájení své činnosti sdělit FA své kontaktní údaje a určit osobu pro styk s arbitrem. Musí neprodleně hlásit změny v těchto údajích. „V praxi se stalo, že některé právní úkony, které instituce učinily ve vztahu k finančnímu arbitrovi, byly neplatné, neboť je učinil ten, kdo k jejich poskytnutí a odsouhlasení nebyl

⁴³ Ustanovení zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, jsou z důvodu aplikační přednosti do značné míry nahrazena nařízením Rady č. 44/2001, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, známém jako Brusel I

⁴⁴ SMOLÍK, Petr. *Finanční arbitr: Rozhodčí nebo správní řízení?*. In: Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI, a.s., 2005. 388 s. ISBN 80-7357-057-2., s. 266

⁴⁵ KLEIN, Bohuslav a Martin DOLEČEK. *Rozhodčí řízení*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, 254 s. Meritum. ISBN 978-807-3572-648., s. 17

za instituci oprávněn.“⁴⁶ Za nesplnění této povinnosti může arbitr udělit instituci pokutu. Na základě poskytnutých údajů vede FA seznam institucí, který je veřejně přístupný.

Informační povinnost arbitra je uskutečňována především prostřednictvím výročních zpráv. Arbitr musí vždy do 31. března podat Poslanecké sněmovně a vládě zprávu o své činnosti za uplynulý kalendářní rok. Ta musí mimo jiné obsahovat informace o ročních výdajích na výkon funkce arbitra a dále příklady projednávaných sporů. Aby byla splněna povinnost mlčenlivosti, nesmí být uváděny osobní údaje navrhovatelů. Identifikační údaje institucí být uvedeny mohou.

*„Efektivnost řízení pro vyřizování stížností klientů může zajistit nejen kvalitní zákonná úprava, ale i důkladná osvěta veřejnosti.“*⁴⁷ Arbitr je proto dle ust. § 21 ZoFA povinen informovat o výkonu své funkce veřejnost. Činí tak předně uveřejněním zprávy o své činnosti za uplynulý kalendářní rok, což musí udělat do 30. června. Obsah zprávy je stejný jako u té, kterou FA podává Poslanecké sněmovně a vládě. Jedná se tak fakticky o duplicitní povinnost. Arbitr také vhodným způsobem informuje veřejnost o svém postupu dle ZoFA při projednávání sporů. Opět je zde zákaz uvádět identifikační údaje účastníků řízení. Uvedením údajů institucí není porušena mlčenlivost dle ust. § 22 ZoFA.

Dalším aspektem informační povinnosti FA je předávání poznatků o zjištěných nedostatcích v činnosti institucí. Arbitr o těchto nedostatcích informuje orgány vykonávající nad institucemi dohled. Z důvodu integrace dozoru nad finančním trhem bude tímto orgánem v současnosti nejčastěji ČNB.

Poslední činností arbitra v této oblasti je informování veřejnosti o možnosti poskytnutí pomoci navrhovatelům. Finanční arbitr poskytuje navrhovatelům pomoc při sepsání, podání a případně doplnění návrhů, ale i kdykoliv během řízení. Nutno poznamenat, že toto ustanovení ZoFA vyvolalo polemiku o tom, zda tato povinnost není v rozporu se zásadou rovnosti účastníků a nestrannosti finančního arbitra, k čemuž dospěl např. JUDr. Martin Frimmel.⁴⁸ S tímto názorem se nemohu ztotožnit. Arbitr má

⁴⁶ SCHOLZ, Petr. *Zákon o finančním arbitrovi: Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 110 s. ISBN 978-80-7400-091-1., s. 51

⁴⁷ HARTLOVÁ, Věra. Finanční arbitr - nový prvek v ochraně spotřebitele. *Právní zpravodaj*. 2002, č. 10, s. 5-7. ISSN 1212-8694., s. 7

⁴⁸ FRIMMEL, Martin. Je právní úprava zákona o finančním arbitrovi protiústavní?. *Bankovníctví*. 2003, s. 36., ISSN 1212-4273.

totiž povinnost aktivně zjišťovat stav věci, přičemž důkazy uvedené navrhovatelem mají stejnou váhu jako důkazy předložené institucí, v čemž spočívá jeho nestrannost.⁴⁹ Pomoc arbitra s podáním návrhu se podobá spíše poučení soudu nebo jiného orgánu. „*Institut poučovací povinnosti soudu zná i OSŘ. Ze zákona nevyplývá, že by s výjimkou pomoci se sepsáním návrhu měl arbitr pomáhat klientovi (navrhovateli) i jinak a upřednostňovat tak jeho zájmy před zájmy instituce.*“⁵⁰

2.5.3. Ukládání pokut

Ukládání sankcí a pokut je jednou z pravomocí, jimiž finanční arbitr disponuje. FA může instituci uložit za nesplnění některých povinností stanovených v ZoFA pokutu až 1 000 000 Kč, a to i opakovaně. Jde o povinnosti vyplývající přímo ze ZoFA, nebo uložené arbitrem na základě tohoto zákona. Jedná se o případy, kdy se instituce v zákonné lhůtě nevyjádří k podanému návrhu, nepodá vysvětlení, nedostaví se k jednání, nepředloží potřebné doklady a dokumentaci, neumožní nahlédnout do spisů a elektronických záznamů apod. Instituce mají povinnost poskytnout potřebnou součinnost buď přímo finančnímu arbitrovi, nebo pověřenému zaměstnanci Kanceláře. Uložit pokutu lze i v případě porušení informační povinnosti institucí vůči FA dle ust. § 19 ZoFA. Plnění informační povinnosti spočívá v poskytnutí identifikačních a kontaktních údajů.

O uložení pokuty vede arbitr řízení. Novelou ZoFA, provedenou zákonem č. 558/2004 Sb., došlo k přidání ustanovení, že řízení o zahájení pokuty může být zahájeno i jejím uložením, tedy doručením rozhodnutí o udělení pokuty. Tato změna přinesla urychlení procesu, neboť není třeba vydávat rozhodnutí o zahájení řízení o udělení pokuty. Pokutu lze uložit nejpozději do 2 let od nesplnění povinnosti, přičemž zahájit řízení je třeba do 1 roku. Rozhodnutí o uložení pokuty obsahuje výrok, odůvodnění, a poučení o možnosti podat do 15 dnů od doručení námítky, které mají odkladný účinek. Arbitr je povinen rozhodnout o námitkách do 30 dnů, u zvláště složitých případů se lhůta prodlužuje na 60 i více dnů. Pravomocně uloženou pokutu dle ust. § 23 ZoFA lze napadnout žalobou proti rozhodnutí správního orgánu dle ust. § 65 a

⁴⁹ HARTLOVÁ, Věra. Zákon má své nedostatky. *Bankovníctví*. 2003, č. 3, s. 25., ISSN 1212-4273.

⁵⁰ TAIŠL, Jiří. Nad zákonem o finančním arbitrovi. *Bankovníctví*. 2003, č. 8, s. 30-31., ISSN 1212-4273., s. 30

násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „SŘS“).⁵¹

Finanční arbitr má pravomoc uložit pokutu pouze instituci a nikoliv navrhovateli. ZoFA „stanoví instituci na rozdíl od navrhovatele rozsáhlé povinnosti v řízení a jejich neplnění umožňuje i opakovaně sankcionovat pořádkovou pokutou.“⁵² Toto legislativní řešení se stalo předmětem kritiky, neboť v něm někteří autoři⁵³ spatřují porušení zásady spravedlivého procesu a rovnosti účastníků.

Od ukládání pokut dle ust. § 23 je třeba odlišit ukládání tzv. povinných sankcí ve smyslu ust. § 17a ZoFA. Pokud arbitr vyhoví alespoň z části návrhu navrhovatele, uloží v nálezu povinnost zaplatit sankci, a to ve výši 10 % z částky, kterou má dle nálezu instituce navrhovateli zaplatit. Minimální výše sankce činí 15 000 Kč, přičemž tuto sumu musí instituce zaplatit i v případech, kdy předmětem sporu není peněžitá částka. Opravným prostředkem proti nálezu jsou námitky. Pravomocný nález je možno podrobit soudnímu přezkumu dle OSŘ, části páté, která pojednává o řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem.⁵⁴

I ukládání povinných sankcí institucím vyvolalo značnou polemiku. Předně je kritizováno, že arbitr má povinnost sankci uložit, a to ve stanovené výši. Je vyloučeno správní uvážení, což znemožňuje přihlídnout ke všem okolnostem případu, jakož i k ekonomické situaci instituce.⁵⁵ Skutečnost, že instituce je na rozdíl od navrhovatele stížena sankcí, pokud ve věci neměla úspěch, může být opět vnímáno jako porušení rovnosti stran. „Podlehnutí v soukromoprávním sporu by nemělo mít samo o sobě za následek veřejnoprávní pokutu.“⁵⁶

Sankce se od pokut liší především tím, že se o jejich uložení nevede samostatné řízení a není vydáno samostatné rozhodnutí. U pokuty se arbitr může rozhodnout, zda ji

⁵¹ Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 2 Afs 176/2006 - 96 ze dne 19. dubna 2007, publikováno ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. 1258/2007

⁵² FRIMMEL, Martin. Je právní úprava zákona o finančním arbitrovi protiústavní?. *Bankovníctví*. 2003, s. 36., ISSN 1212-4273., s. 36

⁵³ Např. JUDr. Martin Frimmel a JUDr. Jiří Taišl

⁵⁴ Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 2 Afs 176/2006 - 96 ze dne 19. dubna 2007, publikováno ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. 1258/2007

⁵⁵ FRIMMEL, Martin. Je právní úprava zákona o finančním arbitrovi protiústavní?. *Bankovníctví*. 2003, s. 36., ISSN 1212-4273.

⁵⁶ TAIŠL, Jiří. Nad zákonem o finančním arbitrovi. *Bankovníctví*. 2003, č. 8, s. 30-31., ISSN 1212-4273., s. 31

uloží a v jaké výši, uplatňuje se zde tedy správní uvážení. Sankce je povinná, FA ji tedy musí uložit, navíc je pevně stanovena i její sazba. Rozdílný je i režim soudní kontroly rozhodnutí finančního arbitra. Proti rozhodnutí o pokutě je možné brojit žalobou proti rozhodnutí státního orgánu dle SŘS, u sankce žalobou dle hlavy páté OSŘ.

Pokuty i sankce jsou příjmem státního rozpočtu. Až do účinnosti poslední novely ZoFA byly příjmem ČNB, která je také vybírala a vymáhala. Důvodová zpráva k zákonu č. 180/2011 Sb. tuto změnu zdůvodňuje takto:

„V souvislosti s novým pojetím financování finančního arbitra ze státního rozpočtu pak ztrácí opodstatnění dosavadní koncepce vybírání a vymáhání sankcí a pokut ČNB, kdy byly sankce a pokuty i jejím příjmem. Nově je bude vymáhat a vybírat místně příslušný celní úřad, jak vyplývá z příslušného právního předpisu (zákon č. 185/2004 Sb., o celní správě, ve znění pozdějších předpisů), a budou příjmem státního rozpočtu.“⁵⁷

2.5.4. Mezinárodní spolupráce

Důležitou součástí činnosti arbitra je mezinárodní spolupráce s institucemi pro mimosoudní řešení sporů ve finanční oblasti. Ust. § 20 ZoFA deklaruje spolupráci finančního arbitra s obdobnými orgány v jednotlivých státech EU a Evropského hospodářského prostoru (dále jen „EHP“), jakož i s orgány samotné EU. Toto poslání plní FA především prostřednictvím svého členství ve sdružení FIN-NET. Nad rámec ZoFA spolupracuje finanční arbitr s obdobnými orgány po celém světě. Důkazem je členství v organizaci INFSOS.

2.5.4.1. FIN-NET

FIN-NET je zkratka pro Cross-border Out-of-Court Complaints Network for Financial Services. Jedná se o organizaci, která byla zřízena v roce 2001 při Evropské komisi. FIN-NET sdružuje instituce zemí EU a EHP, které se zabývají mimosoudním

⁵⁷ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: Sněmovní tisk 224/0 Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=67763>

řešením sporů ve finanční oblasti. FIN-NET usiluje o podporu a rozvoj finančních služeb v rámci vnitřního trhu.⁵⁸ V současnosti má tato organizace 56 členů z 24 zemí.

Cílem FIN-NET je především pomoci spotřebitelům ve sporech se zahraničními subjekty. „Princip jeho činnosti spočívá v tom, že při sporu ve finanční oblasti mezi spotřebitelem a poskytovatelem služeb se sídlem v zahraničí dává spotřebiteli možnost obrátit se na příslušný mimosoudní orgán pro řešení sporů v zemi jeho bydliště. Zde spotřebitel obdrží potřebné informace o síti institucí pro mimosoudní řešení sporů FIN-NET a adresu v zemi, kde má poskytovatel služeb své sídlo. Pokud se spotřebitel rozhodne stěžovat si u instituce pro řešení sporů v zahraničí, bude jeho stížnost předána příslušné instituci v zahraničí.“⁵⁹ Instituce si za tímto účelem rychle a efektivně vyměňují informace o přeshraničních případech a ty poté poskytují klientům.

Členové organizace mezi sebou uzavřeli dohodu, která stanoví mechanismy a podmínky jejich spolupráce.⁶⁰ „Ta obsahuje také prohlášení o záměru, podle něhož chtějí příslušné instituce členů FIN-NET dodržovat standardy kvality podle Doporučení 98/257/ES.“⁶¹

Finanční arbitr navázal spolupráci se sítí FIN-NET prakticky ihned po vzniku institutu FA v České republice. Řádným členem se však stal až na konci roku 2006, přestože se již předtím pravidelně účastnil zasedání FIN-NET. V roce 2009 se tehdejší arbitr Dr. Ing. František Klufa stal členem řídicího výboru (Steering Committee) organizace.

Pravidelné zasedání FIN-NET se koná dvakrát do roka, jednou v sídle v Bruselu a jednou v jiném členském státě. Toto zasedání se uskutečnilo v Praze v roce 2005 a 2009. Zasedání slouží k prohloubení spolupráce, výměně poznatků a diskusi ohledně návrhů možných legislativních změn.

⁵⁸ SCHOLZ, Petr. *Zákon o finančním arbitrovi: Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 110 s. ISBN 978-80-7400-091-1., s. 53

⁵⁹ SCHLOSSBERGER, Otakar a Marcela SOLDÁNOVÁ. *Platební styk*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Bankovní institut, 2007, 435 s. ISBN 978-807-2651-078., s. 342

⁶⁰ Memorandum of Understanding on a Cross-Border Outof-Court Complaints Network for Financial Services in the European Economic Area. Dostupné z: http://ec.europa.eu/internal_market/fin-net/docs/mou/en.pdf

⁶¹ SOLDÁNOVÁ, Marcela a Zuzana HORNYCHOVÁ. Spolupráce finančních ombudsmanů v Evropě. *Bankovnictví*. 2004, č. 9, s. 26-27. ISSN 1212-4273, s. 27

2.5.4.2. INFSOS

Finanční arbitr je členem celosvětové organizace finančních ombudsmanů International Network of Financial Services Ombudsman Scheme, která se označuje zkratkou INFSOS. Organizace sdružuje orgány pro mimosoudní řešení sporů ve finanční oblasti. Jejím cílem je prohlubovat odborné poznatky a znalosti svých členů. Za tímto účelem jsou jednou za rok pořádány konference, kde si členové vyměňují informace a zkušenosti z oblasti struktury a fungování jednotlivých orgánů pro řešení sporů, informačních technologií, řešení přeshraničních sporů a etických kodexů. Mimo každoroční konference organizace zaštiťuje i nejrůznější workshopy, školení, semináře, konzultace, stáže apod. INFSOS byl založen v roce 2007, finanční arbitr se stal členem v roce 2008. V současnosti má tato síť 50 členů z 31 zemí.⁶²

⁶²International Network of Financial Services Ombudsman Scheme: Links to INFO Member schemes. [online]. [cit. 2012-02-17]. Dostupné z: <http://www.networkfso.org/Links.html>

3. Řízení před finančním arbitrem

Jak již bylo konstatováno výše, rozhodování sporů je nejdůležitějším posláním finančního arbitra. Činí tak ve specifickém řízení, které obsahuje prvky řízení správního a rozhodčího. Právní úpravu řízení před arbitrem obsahuje ZoFA, tato úprava však není komplexní. Subsidiárně se použije SŘ, vůči kterému je ZoFA *lex specialis*. V této kapitole budou popsány nejdůležitější instituty a principy tohoto řízení.

3.1. Zahájení řízení

Řízení nemůže arbitr zahájit z úřední povinnosti. Je tedy ovládáno zásadou dispoziční, neboť řízení se zahajuje na návrh. Tato zásada je navíc modifikována tím, že návrh může podat jen jedna strana řízení, a to navrhovatel, který má také právo disponovat s předmětem řízení. Podnět k zahájení řízení nemůže dát instituce. Tato nerovnost v přístupu k řízení před finančním arbitrem byla sice některými autory kritizována⁶³, dle mého názoru je však v souladu s cílem ZoFA, kterým je ochrana spotřebitele ve finanční oblasti.⁶⁴ Toto zvýhodnění spotřebitele na úkor instituce se projevuje jen při zahájení řízení, během procesu má pak instituce obdobné postavení jako navrhovatel.⁶⁵

Ačkoliv to ZoFA přímo nestanoví, řízení je zahájeno dnem, kdy je návrh doručen arbitrovi. Vyplyvá to z ust. § 44 odst. 1) SŘ. Kromě zahájení řízení před finančním arbitrem má podání návrhu i další právní účinky. Způsobuje totiž stavění běhu promlčecí lhůty dle ust. § 112 ObčZ. Běh promlčecí doby se staví zahájením řízení a pokračuje po dobu, kdy účastník v řízení řádně pokračuje.

3.1.1. Náležitosti návrhu

Z každého podání musí být dle ust. § 37 odst. 2 SŘ patrné, kdo jej činí, co navrhuje a které věci se týká. Návrh na zahájení řízení před finančním arbitrem musí

⁶³ FRIMMEL, Martin. Je právní úprava zákona o finančním arbitrovi protiústavní?. *Bankovníctví*. 2003, s. 36., ISSN 1212-4273.

⁶⁴ KADEČKA, Stanislav a Michal VLASÁK. Řízení před finančním arbitrem. *Právní fórum*. 2006, č. 5, s. 161. ISSN 1214-7966.

⁶⁵ TAIŠL, Jiří. Nad zákonem o finančním arbitrovi. *Bankovníctví*. 2003, č. 8, s. 30-31., ISSN 1212-4273

vedle těchto obecných obsahových náležitostí splňovat i další, které jsou stanoveny v ZoFA. V první řadě je třeba označit účastníky řízení, tedy instituci a navrhovatele. Navrhovatel musí vylíčit rozhodné skutečnosti případu a doložit nebo označit důkazy, které jeho tvrzení prokazují. Nezbytnou součástí je i vyjádření, čeho se navrhovatel domáhá. Aby se předešlo zbytečným řízením, je stanoven požadavek, aby klient nejdříve vyzval instituci k nápravě. Návrh lze podat, až pokud mu instituce nevyhoví, nebo mu vyhoví jen zčásti. O marné výzvě k nápravě musí navrhovatel přiložit doklad. Součástí návrhu musí být prohlášení, že navrhovatel v téže věci nepodal žalobu k soudu obecnému nebo rozhodčímu a že neuzavřel s institucí dohodu o mimosoudním vyrovnání. V takovém případě by totiž byl návrh nepřipustný. Poněkud nadbytečně se jeví nutnost navrhovatele prohlásit, že si je vědom závaznosti nálezu vydaného finančním arbitrem.⁶⁶ K návrhu se přikládá plná moc, pokud je navrhovatel na jejím základě zastoupen. Nezbytnou náležitostí je i datum a podpis navrhovatele. Pokud se jedná o právnickou osobu, je návrh podepisován osobou oprávněnou za ni jednat, což musí také v návrhu prohlásit.

„Ačkoliv se zákon o podobě návrhu výslovně nezmiňuje, z požadavků na jeho obsah, resp. přílohy, vyplývá, že by měl mít písemnou formu.“⁶⁷ Návrh lze podat různými způsoby - poštou, faxem, do datové schránky, elektronicky apod. Pro co největší usnadnění podávání návrhů jsou na internetových stránkách finančního arbitra volně ke stažení formuláře pro podání návrhu, kam stačí jen doplnit potřebné údaje.⁶⁸ Další pomůckou na těchto stránkách je průvodce podáním návrhu na zahájení řízení, který umožňuje přímo vyplnit návrh, přiložit k němu přílohy a odeslat vše elektronicky.⁶⁹

„V případě, že návrh neobsahuje povinné náležitosti, arbitr spor zahájí, ale současně vyzve navrhovatele k doplnění potřebných informací či listin.“⁷⁰ Finanční

⁶⁶ Srov. SMOLÍK, Petr. *Finanční arbitr: Rozhodčí nebo správní řízení?*. In: Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI, a.s., 2005. 388 s. ISBN 80-7357-057-2.

⁶⁷ HARTLOVÁ, Věra. Finanční arbitr - nový prvek v ochraně spotřebitele. *Právní zpravodaj*. 2002, č. 10, s. 5-7. ISSN 1212-8694., s. 6

⁶⁸ Finanční arbitr - Formuláře ke stažení. [online]. [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://www.finarbitr.cz/cs/financni-arbitr-formulare-ke-stazeni.html>

⁶⁹ Finanční arbitr - Průvodce podáním návrhu na zahájení řízení. [online]. [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://www.finarbitr.cz/cs/financni-arbitr-pruvodce-podanim-zadosti.html>

⁷⁰ Výroční zpráva za rok 2005. Finanční arbitr ČR, s. 44. Dostupné z: http://www.finarbitr.cz/download/2_cs_vz_financni_arbitr_cj_2005.pdf, s. 12

arbitr o vadách navrhovatele uvědomí a poučí jej, jak tyto vady odstranit. Navrhovatel musí nedostatky zhojit do 15 dnů. Tuto lhůtu může arbitr v odůvodněných případech o stejnou dobu prodloužit, pokud o to před uplynutím lhůty navrhovatel požádá. Lze tak učinit i opakovaně. Dle ust. § 21 odst. 3 ZoFA poskytuje finanční arbitr navrhovatelům při sepsání, podání a doplňování potřebnou pomoc (srov. kapitolu 2.5.2.).

3.1.2. Nepřípustnost návrhu

Ust. § 9 ZoFA vymezuje případy, kdy je návrh na zahájení řízení před finančním arbitrem nepřijatelný. Podání takového návrhu má za následek zastavení řízení finančním arbitrem dle ust. § 14 ZoFA. V první řadě je důvodem nepřijatelnosti návrhu, že spor nenáleží do působnosti FA dle ust. § 1 ZoFA a arbitr tak není k jeho řešení příslušný. Dále je tomu tak v případě tzv. překážek řízení, a to jestliže v téže věci již bylo rozhodnuto soudem nebo v rozhodčím řízení, nebo jestliže bylo soudní nebo rozhodčí řízení alespoň zahájeno. „*První překážkou je již zahájené řízení, litispendence. V druhém případě jde o překážku věci rozhodnuté, rei iudicatae.*“⁷¹ Existence překážek řízení je v souladu s principem *ne bis in idem*. Posledním případem nepřijatelnosti návrhu je situace, kdy spor je nebo byl předmětem řízení před arbitrem, „*bez rozlišení toho, zda arbitr rozhodoval ve věci samé (tedy nálezem), nebo zda rozhodoval čistě z procesního hlediska (o zastavení řízení)*“.⁷²

Problémem je, že překážka věci zahájené ve vztahu k finančnímu arbitrovi je řešena pouze jednostranně – konání soudního nebo rozhodčího řízení nebrání, že ve věci již bylo zahájeno řízení před finančním arbitrem. Pokud je během řízení před finančním arbitrem zahájeno v téže věci soudní nebo rozhodčí řízení, je FA povinen dle ust. § 14 odst. 1 řízení zastavit. Návrh na zahájení soudního nebo rozhodčího řízení může podat navrhovatel i instituce. Navrhovatel se může dodatečně rozhodnout, že z jakéhokoli důvodu dá přednost projednání sporu před soudem nebo rozhodci, a svůj návrh na zahájení řízení před arbitrem vzít zpět. Je zcela správné, že je spotřebiteli jakožto slabší straně dána možnost volby mezi těmito alternativami. Může však nastat i situace, že instituce, „*kteřá se bude chtít vyhnout řízení před finančním arbitrem v případě, kdy ho*

⁷¹ HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Správní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2008, 352 s. ISBN 978-808-7212-011., s. 117

⁷² SMOLÍK, Petr. *Finanční arbitr: Rozhodčí nebo správní řízení?*. In: Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI, a.s., 2005. 388 s. ISBN 80-7357-057-2., s. 276

její klient proti ní zahájí, podá žalobu proti klientovi – navrhovateli k soudu. V řízení před finančním arbitrem pak vznese námitku, že návrh na zahájení řízení před finančním arbitrem je nepřipustný, neboť v téže věci bylo zahájeno řízení před soudem.“⁷³ V případě existence rozhodčí smlouvy může instituce postupovat obdobně a vyvolat rozhodčí řízení. I pokud by instituce následně vzala žalobu zpět, navždy by byla spotřebiteli upřena možnost, aby jeho případ rozhodl finanční arbitr. Pokud již totiž FA jednou zastavil řízení dle ust. § 14 odst. 1) ZoFA, nelze před ním již ve stejné věci řízení konat. Instituce tak může touto obstrukcí snadno vyjmout spor z pravomoci finančního arbitra. Vzhledem k tomu, že institut FA byl zřízen primárně pro ochranu spotřebitele, nejeví se toto legislativní řešení jako vhodné.

Ještě složitější je otázka překážky věci rozhodnuté ve vztahu k nálezu finančního arbitra. Dle mého názoru se nikdo z autorů hlouběji nezabýval problémem, kdy končí možnost instituce nebo navrhovatele podat k soudu obecnému nebo rozhodčímu žalobu a zastavit tak probíhající řízení před arbitrem. Ust. § 9 ve spojení s ust. § 14 ZoFA nestanoví, do kdy se tak může stát. V úvahu tedy přichází, že účastníci mohou podat žalobu k soudu nebo rozhodčímu soudu kdykoliv během řízení před arbitrem. Vyvstává ale otázka, kdy vlastně řízení před arbitrem končí, a tím i možnost žalobou zmařit toto řízení. První možností je, že účastníci řízení mohou podat žalobu až do doby vydání nálezu arbitrem. Toto řešení se jeví jako logické, v ZoFA však pro něj nenajdeme výslovnou oporu. Druhou možností je, že řízení před finančním arbitrem končí až právní mocí vydaného nálezu. V praxi by to pak znamenalo, že účastník řízení by mohl podat žalobu k obecnému nebo rozhodčímu soudu po vydání nálezu finančního arbitra, ale před nabytím právní moci. Když by tedy jeden z účastníků nebyl spokojen s verdiktem finančního arbitra, ještě před nabytím právní moci nálezu FA by podal žalobu k soudu nebo rozhodčímu soudu, pro který ale ve vztahu k finančnímu arbitrovi neplatí překážky řízení. „*Existence finančního arbitra a řízení před ním nemá žádný omezující vliv na soudní pravomoc v dané věci a může vydat věcné rozhodnutí bez ohledu na průběh řízení před arbitrem. To pak může vést ke konkurenci případných neslučitelných rozhodnutí soudu a arbitra, která obě mohou být pro účastníky sporu závazná nebo být vykonatelná.*“⁷⁴ Taková situace by jistě nebyla žádoucí, proto by de lege ferenda měl

⁷³ SCHOLZ, Petr. *Zákon o finančním arbitrovi: Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 110 s. ISBN 978-80-7400-091-1., s. 40

⁷⁴ SMOLÍK, Petr. Finanční arbitr: Rozhodčí nebo správní řízení?. In: Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI, a.s., 2005. 388 s. ISBN 80-7357-057-2., s. 290

být lépe upraven vztah a vzájemné překážky mezi probíhajícími řízeními před soudem, rozhodci a arbitrem. Dle mého názoru by bylo nejvhodnější, aby řízení před finančním arbitrem znamenalo pro rozhodčí i obecný soud překážku věci zahájené s tím, že by byla současně ponechána možnost soudního přezkumu pravomocného nálezu finančního arbitra. Přezkum pravomocného nálezu FA je možný dle části páté OSŘ.

3.2. Zásady řízení

Pod pojmem zásady řízení jsou v ust. § 12 ZoFA stanoveny některé principy, které ovládají řízení před finančním arbitrem. V prvním odstavci jsou stanoveny požadavky, jak by měl arbitr rozhodovat. Měl by to činit nestranně, spravedlivě a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Dále je stanoven požadavek, aby FA rozhodoval bez průtahů. Nutno podotknout, že rychlost oproti soudnímu řízení je jedním z důvodů, proč spotřebitelé arbitra k řešení sporů využívají. Dle ust. § 15 ZoFA musí finanční arbitr rozhodnout bez zbytečného odkladu, přičemž jsou zde stanoveny i lhůty pro vydání nálezu, které však lze s ohledem na složitost případu prodloužit. Arbitr má také povinnost rozhodovat pouze na základě skutečností, které získal v souladu se zákonem.

K provedení řízení před finančním arbitrem není obecně požadováno, aby bylo nařízeno ústní jednání. Řízení je většinou písemné, kdy arbitr rozhoduje na základě zaslaných a vyžádaných podkladů. FA nařídí ústní jednání z vlastního podnětu v případě, že je to důležité pro řádné objasnění věci. Ústní jednání také může iniciovat navrhovatel nebo instituce, pokud to arbitrovi navrhne.

Na rozdíl od zahájení řízení, které je ovládáno zásadou dispoziční, při rozhodování není arbitr návrhem vázán. „*Je to velmi důležité zejména pro etapu dokazování a opatřování si důkazních prostředků, tak také pro samotné rozhodnutí ve věci, neboť při řízení může finanční arbitr například zjistit, že klient – navrhovatel byl zkrácen na svých právech více, než sám vyjádřil v návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem.*“⁷⁵ Nad rámec důkazů předložených stranami sporu FA aktivně vyhledává a opatřuje důkazy. Tyto důkazy pak posuzuje dle zásady volného hodnocení důkazů. To znamená, že „*hodnotí důkazy (poznatky vzešlé z dokazování, aniž by byl vázán dalšími formálními pravidly, posuzuje váhu a hodnotu jednotlivého důkazu i důkazů v jejich souhrnu a na základě uvážení všech okolností případu i odborných*

⁷⁵ SCHLOSSBERGER, Otakar a Marcela SOLDÁNOVÁ. *Platební styk*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Bankovní institut, 2007, 435 s. ISBN 978-807-2651-078., s. 339

znalostí.“⁷⁶ Arbitr rozhoduje na základě zjištěného skutkového stavu věci, k jehož zjištění má právo vyžadovat předložení veškerých důkazů a písemností po účastnících řízení. Navrhovatel má proto povinnost vylíčit rozhodné skutečnosti a dodat důkazy pro podporu svých tvrzení při podání návrhu. Instituce má povinnost se k návrhu vyjádřit, předložit doklady a dokumentaci, účastnit se jednání a umožnit FA nahlédnout do spisů a elektronických záznamů týkajících se případu. Finanční arbitr se však při řízení může obracet s výzvou k poskytnutí těchto informací i na instituce, které nejsou účastníky řízení, a ty musí jeho žádosti vyhovět. Arbitr může donutit instituce tyto povinnosti plnit prostřednictvím pořádkových pokut. Navrhovateli v případě nesplnění jeho povinností pokutu uložit nelze.

Účastníci řízení musí podat ústní vysvětlení, pokud o to arbitr požádá. „*V takovýchto případech je z podání ústního vysvětlení pořizován nejenom zápis, který podepisují všechny při jednání zúčastněné osoby, ale se souhlasem zúčastněných stran je pořizován i zvukový záznam.*“⁷⁷ Instituce i navrhovatel mají právo nahlížet do spisu a obdržet kopie písemností ve spisech obsažených.

V ust. § 12 ZoFA je dále arbitrovi dovoleno pověřit šetřením ve věci některého zaměstnance Kanceláře. Ti se při jednání s institucemi při provádění šetření prokazují písemným pověřením arbitra. Při výkonu této činnosti jsou na činnost zaměstnanců kladeny zvýšené nároky dle ust. § 303 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se například o nestrannost, povinnost mlčenlivosti nebo zákaz zneužití informací.

Zásadami uvedenými v ZoFA však nejsou vyčerpány všechny principy, kterými se finanční arbitr musí při výkonu činnosti řídit. Podpůrně se užití i základní zásady činnosti správních orgánů, které jsou obsaženy v ust. § 2 – 8 SŘ. Z těch nejdůležitějších je třeba zmínit zásadu legality činnosti FA, rychlosti řízení a rovnosti účastníků. Finanční arbitr se vzhledem ke smířcímu charakteru tohoto orgánu musí nejprve pokusit o smírné odstranění rozporů účastníků.

⁷⁶ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo*. 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 822 s. Právní učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-717-9442-2., s. 369

⁷⁷ SCHOLZ, Petr. Zákon o finančním arbitrovi a způsoby mimosoudního vyrovnávání sporů vzniklých při převodu finančních prostředků ve vybraných státech s vyspělým bankovním průmyslem. *Daně a finance*. 2007, č. 4, s. 6-20. ISSN 1801-6006, s. 13

3.3. Průběh řízení před arbitrem

ZoFA obsahuje pouze fragmentární úpravu ohledně vlastního průběhu řízení před arbitrem. Jsou stanoveny pouze některé zásady a postupy, je proto třeba subsidiárně použít i ustanovení SŘ.

Po podání návrhu a případném odstranění jeho nedostatků je o zahájení řízení informována instituce a je arbitrem vyzvána, aby se k návrhu vyjádřila. Musí tak učinit do 15 dnů a nesplnění této povinnosti může být sankcionováno uložením pokuty. V odůvodněných případech může být na žádost instituce lhůta i opakovaně prodlužována. V původním znění ZoFA byla tato lhůta stanovena na 30 dnů. Tato lhůta byla však nepřiměřeně dlouhá a instituce navíc často žádaly o její opakované prodloužení, takže docházelo ke zbytečným průtahům v řízení. K návrhu na zahájení řízení musí navrhovatel přiložit i doklad, že vyzval instituci k nápravě problému. Instituce tak již v době zahájení řízení musí o případu vědět, tudíž je lhůta 15 dnů k vyjádření dostatečná.

Finanční arbitr si poté musí opatřit podklady důležité pro rozhodnutí. Proces dokazování probíhá na základě zásad řízení před arbitrem. Jak již bylo řečeno výše, ve věci může být nařízeno ústní jednání. Arbitr důkazy aktivně opatřuje a provádí, a to i bez návrhu účastníků. Důkazními prostředky mohou být zejména listiny, svědecké výpovědi, znalecké posudky, kamerové záznamy apod. Za účelem získání potřebných podkladů jsou institucím v ust. § 12 odst. 6) ZoFA stanoveny další povinnosti, které musí do 15 dnů splnit, pokud tuto lhůtu arbitr neprodlouží. Patří sem povinnost předložit arbitrovi „*požadované doklady a účastnit se nařízeného jednání, vyhovět žádosti o poskytnutí vysvětlení a žádosti o předložení dokumentace vztahující se k předmětu sporu, umožnit finančnímu arbitrovi nahlédnout do svých spisů a elektronických záznamů, které se týkají vedeného sporu.*“⁷⁸ Splnění této povinnosti lze opět vynuocovat pořádkovou pokutou. Tato právní úprava je zcela logická, neboť většinu důkazních prostředků má u sebe instituce, a pokud by je neposkytla, nebylo by možno řádně zjistit skutkový stav věci. Povinnost stíhá i instituce, které nejsou účastníky řízení.

Dle ust. § 13 ZoFA má navrhovatel právo, aby bylo řízení vedeno v jazyce, ve kterém má uzavřenou smlouvu s institucí, nebo ve které s institucí písemně jednal.

⁷⁸ SCHOLZ, Petr. *Zákon o finančním arbitrovi: Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 110 s. ISBN 978-80-7400-091-1., s. 36

Pokud navrhovatel právo na tlumočníka využije, hradí náklady, které tím vzniknou, instituce. Ostatní náklady si dle ust. § 18 ZoFA nese každý účastník sám. Řízení před finančním arbitrem je bezplatné, což je pro spotřebitele oproti soudnímu řízení velká výhoda. Spotřebitelé se tak nemusí bát podat návrh i v případech malých částek, kdy instituce často spoléhaly na to, že jejich klienta zdlouhavost a nákladnost soudního řízení odradí od podání žaloby.

Finanční arbitr coby smírčí orgán pro mimosoudní řešení sporů usiluje zejména o to, aby byl spor vyřešen smírnou cestou. Dle výroční zprávy finančního arbitra z roku 2010 počet takto vyřešených případů neustále stoupá. Smírné vyřešení sporů je vždy výhodou pro obě strany, neboť je spor vyřešen rychleji, k oboustranné spokojenosti a je méně narušen vztah a důvěra mezi klientem a institucí. Instituci by k usilování o tento způsob řešení sporu měl motivovat i fakt, že v případě smíru jí nebude uložena povinná sankce jako u nálezu, kterým se navrhovateli vyhovuje. Tato činnost FA má i významné vedlejší efekty. *„Smírčí způsob řešení sporů a vzájemná komunikace mezi účastníky řízení přispěly, na základě výsledků řízení a po iniciativě a intervenci finančního arbitra, ke změně některých pracovních postupů i smluvních podmínek konkrétních finančních institucí, a to jak u institucí dominujících na finančním trhu, tak i u institucí rozsahu menšího. Zúčastněné instituce přistoupily k úpravě vnitřních pracovních procesů i všeobecných obchodních podmínek, což přispělo ke zlepšení postavení spotřebitele a zároveň k posílení ochrany jeho práv.“*⁷⁹

3.3.1. Zastavení řízení

Zastavení řízení je jedním ze způsobů, kterými může arbitr o návrhu rozhodnout. O zastavení řízení vydává arbitr usnesení. Důvodem tohoto postupu jsou různé vady procesního charakteru, pro které nelze v zahájeném řízení dále pokračovat. Usnesení o zastavení řízení vydá finanční arbitr v případě podání návrhu, který není přípustný (srov. kapitolu 3.1.2.). V původním znění ZoFA však arbitr v případě, že byl podán nepřípustný návrh, o tom navrhovatele pouze neformálně vyrozuměl. Tato právní úprava byla změněna do dnešní podoby druhou novelou ZoFA, zákonem č. 57/2006 Sb.

⁷⁹ Výroční zpráva za rok 2010. Finanční arbitr ČR, s. 31. Dostupné z: http://www.finarbitr.cz/download/301_cs_vyrocní_zprava_cz.pdf, s. 9

Dalším důvodem pro zastavení řízení je skutečnost, že navrhovatel neposkytl finančnímu arbitrovi přes jeho výzvu potřebnou součinnost. O možnosti takového postupu v případě nečinnosti navrhovatele jej musí FA předem poučit.

Konečně poslední důvod, který ZoFA pro zastavení řízení uvádí, je zpětvzetí návrhu navrhovatelem. To se stává poměrně často, neboť instituce často po podání návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem klienta uspokojí. „*V případě zpětvzetí návrhu nebude arbitr zjišťovat – na rozdíl od soudu v případě zpětvzetí žaloby – stanovisko instituce, neboť zákon mu pro takový případ prikazuje okamžitě zastavit řízení bez dalšího, což je vzhledem k povaze řízení logické.*“⁸⁰ Z obecných důvodů pro zastavení řízení, které jsou stanoveny v ust. § 66 SŘ, by jistě přicházely v úvahu smrt nebo zánik navrhovatele.

Usnesení o zastavení řízení zakládá překážku věci rozhodnuté, ovšem jen ve vztahu k finančnímu arbitrovi samotnému. Ve věci tak může být konáno rozhodčí nebo soudní řízení, ovšem tento spor již nebude moci znovu rozhodovat finanční arbitr.

Bylo předmětem diskuzí, zda lze podat proti usnesení o zastavení řízení opravný prostředek. ZoFA tuto možnost nijak neupravuje. Řešení je proto nutné hledat v SŘ, který v ust. § 81 stanoví, že proti každému rozhodnutí lze podat odvolání, pokud to zákon nevyklučuje. Proti usnesení tedy lze podat odvolání, ovšem vzhledem k absenci nadřízeného orgánu o něm rozhoduje finanční arbitr sám. Odvolání nemá odkladný účinek.

3.3.2. Nález

Poté, co arbitr shromáždí všechny důležité podklady, důkazy na základě svého úvahy zhodnotí a ve věci rozhodne. Rozhodnutí o sporu ve věci samé, které vydává finanční arbitr, se nazývá nález. Návrhu může arbitr zcela nebo zčásti vyhovět, nebo jej zamítnout. Co se týče lhůt pro rozhodnutí FA, v původním znění ZoFA nebyla stanovena žádná lhůta. První novelou byla přidána formulace, že arbitr rozhodne bez zbytečného odkladu. Druhou novelou byly stanoveny zákonné lhůty pro rozhodnutí, které jsou zachovány i v platném znění ZoFA. Povinností arbitra je o věci rozhodnout do 30 dnů. Ve složitých případech je lhůta dvojnásobná. Pokud ani v této lhůtě nelze

⁸⁰ SMOLÍK, Petr. *Finanční arbitr: Rozhodčí nebo správní řízení?*. In: Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI, a.s., 2005. 388 s. ISBN 80-7357-057-2., s. 275

spor vyřešit, může ji arbitr prodloužit o potřebnou dobu. Doba 30, resp. 60 dnů většinou nebývá dodržena v případech, kdy je třeba vypracovat znalecký posudek. Lhůta se staví po dobu odstraňování nedostatků návrhu, čekání na vyjádření instituce k návrhu, jakož i po dobu, kterou má instituce stanovenou k plnění povinností dle ust. § 12 odst. 6) ZoFA. „*Průměrná doba řízení, a to včetně stavěcích lhůt, před finančním arbitrem byla v roce 2010 68 dnů.*“⁸¹

Obsahovými náležitostmi nálezu jsou výrok, odůvodnění a poučení o opravném prostředku, tedy možnosti podat námitky. „*Výrok je jádrem celého rozhodnutí a určuje účastníkům řízení konkrétní práva a povinnosti. Musí být jasný, stručný a nesmí poskytovat možnost dvojího výkladu.*“⁸² Obligatorně jsou zde uvedeny identifikační údaje účastníků řízení. Výrok je ta část rozhodnutí, která nabývá právní moci a stává se vykonatelnou. Pokud je nálezu navrhovatele vyhověno a instituci je uložena povinnost, musí být stanovena i lhůta k jejímu plnění. Odůvodnění obsahuje výčet skutečností, které byly podkladem pro rozhodnutí a úvahy, kterými byl arbitr veden při hodnocení důkazů.⁸³ Poučení informuje účastníky řízení o možnosti podat proti nálezu námitky do 15 dnů od doručení nálezu. Nález se doručuje instituci i navrhovateli do vlastních rukou.

O právní moci a vykonatelnosti nálezu se zmiňuje ust. § 17 ZoFA. Právní moc rozhodnutí nastává, pokud jej již nelze napadnout řádným opravným prostředkem, v případě nálezu námitkami. Právní moc nálezu tak nastává buď marným uplynutím lhůty k podání námitek, nebo doručením rozhodnutí finančního arbitra o námitkách, které je konečné. Nabytím právní moci se rozhodnutí stává závazným a není možné jej změnit řádnými opravnými prostředky.

S otázkou právní moci souvisí i otázka vykonatelnosti nálezu. Vykonatelností se rozumí možnost státní mocí donutit subjekty splnit stanovené povinnosti, pokud tak neučinily dobrovolně.⁸⁴ O vykonatelnosti rozhodnutí můžeme hovořit, pokud je pravomocné a zároveň již marně uplynula lhůta určená ke splnění povinnosti v něm

⁸¹ Výroční zpráva za rok 2010. Finanční arbitr ČR, s. 31. Dostupné z: http://www.finarbitr.cz/download/301_cs_vyrocní_zprava_cz.pdf, s. 10

⁸² HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Správní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2008, 352 s. ISBN 978-808-7212-011., s. 117

⁸³ LISSE, Luděk. Finanční arbitr de lege ferenda. *Právní rozhledy*. 2008, č. 7, s. 254-258. ISSN 1210-6410.

⁸⁴ BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, 323 s. ISBN 80-864-3213-0.

stanovené. Pokud není v nález stanoven povinnost, vykonatelnost časově splývá s právní mocí.

V ust. § 17 odst. 2 ZoFA je výslovně stanoveno, že nález finančního arbitra je soudně vykonatelný dle části sedmé OSŘ. Ačkoliv to ze ZoFA nevyplývá zcela jednoznačně, je možno nález vymoci nejenom soudním výkonem rozhodnutí, ale i exekucí prostřednictvím soudního exekutora. Vyplývá to ze zákona č. 120/2001 Sb., exekučního řádu, ve znění pozdějších předpisů, a to konkrétně z ust. § 130. Zde je stanoveno, že tam, kde se ve zvláštních zákonech hovoří o soudním výkonu rozhodnutí, rozumí se tím i provádění exekuce podle exekučního řádu.

3.4. Opravné prostředky proti rozhodnutím arbitra

3.4.1. Námitky

„Nález finančního arbitra není konečným rozhodnutím, neboť může být napaden opravným prostředkem ve formě námitek.“⁸⁵ Námitky může podat instituce i navrhovatel, a to ve lhůtě 15 dnů od doručení nález. Práva podat námitky se lze vzdát. V souladu s ust. § 81 odst. 2 SŘ tak ale nelze učinit před vydáním nález, ale až po doručení rozhodnutí. Pokud by se obě strany vzdaly práva podat odvolání, rozhodnutí by vzhledem k ust. § 17 odst. 1) ZoFA nabylo právní moci ještě před uplynutím lhůty 15 dnů.

Námitky je třeba odůvodnit, přičemž pokud by tak účastník neučinil, přicházel by nejspíš v úvahu stejný postup jako u vadného návrhu. V případě „blanketních“ námitek by tak byl účastník vyzván k jejich doplnění o odůvodnění. Je však otázka, do jaké míry je arbitr vázán důvody námitek. JUDr. Petr Smolík soudí, že není-li arbitr vázán návrhem navrhovatele, nebude vázán ani námitkami.⁸⁶ To dle mého názoru platí v analogii s ust. § 89 SŘ pouze u přezkumu zákonnosti rozhodnutí. V otázce věcné správnosti bude arbitr spíše vázán rozsahem námitek, neboť jinak by zákonný požadavek odůvodnění námitek byl zcela zbytečný.

⁸⁵ LIŠKA, Petr. Postavení finančního arbitra v rámci systému státních orgánů České republiky. *Právní rozhledy*. 2006, č. 10, s. 351-388. ISSN 1210-6410., s. 352

⁸⁶ SMOLÍK, Petr. *Finanční arbitr: Rozhodčí nebo správní řízení?*. In: Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI, a.s., 2005. 388 s. ISBN 80-7357-057-2.

O principech, kterými je ovládáno řízení o námitkách, stanoví ZoFA výslovně pouze odkladný účinek. Do doby rozhodnutí o námitkách nálezník nemůže nabýt právní moci. Vzhledem k tomu, že finančnímu arbitrovi není žádný orgán instančně nadřazený, je vyloučen suspenzivní účinek. Finanční arbitr tak tedy přezkoumává nálezník sám. Tato právní úprava samozřejmě může vzbuzovat pochybnosti o nestrannosti a objektivitě rozhodování FA, když přezkoumává vlastní názor, který si ve věci dříve utvořil.⁸⁷ Ačkoliv tento fakt nebyl dosud předmětem výraznější kritiky, bylo by žádoucí tento postup modifikovat. Jelikož arbitrovi není žádný orgán nadřazen, blíží se svým charakterem námitky rozkladu dle ust. § 152 SŘ. Rozklad se jako řádný opravný prostředek podává proti rozhodnutí, které vydal ústřední správní úřad, ministr, nebo vedoucí jiného ústředního správního úřadu v prvním stupni. „*O rozkladu rozhoduje ministr, nebo vedoucí jiného ústředního správního orgánu, na návrh rozkladové komise.*“⁸⁸ V případě finančního arbitra by též bylo žádoucí, aby pro účely posuzování námitek byla zřízena poradní komise, v níž by byli zastoupeni členové Kanceláře a nezávislí odborníci.

Rozhodování o námitkách je založeno na modifikovaném apelačním principu. Ten umožňuje přezkoumání rozhodnutí z hlediska vad skutkových i právních. „*V rámci tohoto systému můžeme ještě rozlišovat systém úplné apelace a systém neúplné apelace. Při využití systému úplné apelace může účastník řízení navrhnout nové skutečnosti a důkazy. Při systému neúplné apelace nemá účastník právo uvádět nové skutečnosti a důkazy.*“⁸⁹ Otázka, zda lze v řízení o námitkách předkládat nové důkazy, není v ZoFA nijak řešena. Dle mého názoru je to však možné, neboť správní řízení je obecně ovládané zásadou jednotnosti, kdy řízení prvostupňové a odvolací tvoří jeden celek. Zásada koncentrace řízení před finančním arbitrem by v ZoFA musela být přímo stanovena.

Po přezkoumání důvodnosti námitek FA rozhodnutím nálezník potvrdí nebo změní. Vzhledem k tomu, že o námitkách proti nálezníku rozhoduje sám arbitr, nemělo by význam, aby nálezník zrušoval a věc vracel k rozhodnutí sám sobě. Ačkoliv o tom ZoFA

⁸⁷ SCHOLZ, Petr. *Zákon o finančním arbitrovi: Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 110 s. ISBN 978-80-7400-091-1

⁸⁸ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo*. 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 822 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-717-9442-2., s. 381

⁸⁹ HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Správní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2008, 352 s. ISBN 978-808-7212-011., s. 180

nic nestanoví, je finančním arbitrem respektován princip zákazu reformace in peius ve smyslu ust. § 90 odst. 3) SŘ. Rozhodnutí tedy nelze změnit v neprospěch instituce nebo navrhovatele, pokud nepodal námitky i účastník s protichůdnými zájmy. Arbitr má povinnost o námitkách rozhodnout do 30 dnů, ve složitých případech do 60 dnů, přičemž tuto lhůtu může v případě potřeby prodloužit. Rozhodnutí o námitkách se účastníkům doručuje do vlastních rukou. Rozhodnutí o námitkách je konečné v tom smyslu, že již proti němu nelze podat řádný opravný prostředek. Doručením rozhodnutí o námitkách tak nabývá nález právní moci.

Námitky lze podat také proti rozhodnutí arbitra o uložení pokuty ve smyslu ust. § 23 ZoFA. Lhůta k jejich podání činí 15 dnů od doručení rozhodnutí o uložení pokuty. Řízení o námitkách proti rozhodnutí arbitra o uložení pokuty se řídí stejnými principy jako rozhodování o námitkách proti nálezu.

3.4.2. Odvolání

V ZoFA najdeme uvedený pouze jeden opravný prostředek, a to námitky. Ty lze podat jednak proti nálezu FA a jednak proti rozhodnutí arbitra o uložení pokuty instituci. Vzhledem k subsidiárnímu použití SŘ však lze dovozovat i možnost podat odvolání proti některým rozhodnutím finančního arbitra. Teorie dovozuje, že odvolání je přípustné proti rozhodnutí arbitra o zastavení řízení. O zastavení řízení vydává FA usnesení (k podmínkám pro zastavení řízení srov. kapitolu 3.3.1.). Odvolání proti usnesení nemá dle ust. § 76 odst. 5) SŘ odkladný účinek. Stejně jako v případě námitek je vyloučen suspenzivní účinek, neboť finančnímu arbitrovi není žádný orgán nadřízen. O odvolání tak rozhoduje sám finanční arbitr. Vzhledem k důvodům zastavení řízení bude v praxi většinou odvolání zamítnuto a usnesení tak bude potvrzeno. Pokud by však arbitr takovému odvolání vyhověl, usnesení o zastavení řízení by patrně zrušil a v řízení před arbitrem by se pak dále pokračovalo. De lege ferenda by však z důvodu prohloubení legality činnosti finančního arbitra měl být opravný prostředek proti usnesení o zastavení řízení a způsob jeho projednání, jakož i rozhodnutí o něm, upraven v ZoFA.

3.4.3. Soudní přezkum rozhodnutí arbitra

Již krátce po zavedení institutu finančního arbitra se začaly vést diskuze o možnosti soudního přezkumu rozhodnutí finančního arbitra, a to především nálezu. Kdyby totiž nebyla možnost soudního přezkumu nálezu FA, bylo by to v rozporu s čl. 6 odst. 1) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Tento článek hovoří o doktríně spravedlivého procesu, pod kterou mimo jiné zahrnuje právo, aby o občanských právech nebo závazcích (tedy v civilních věcech) rozhodoval vždy nezávislý a nestranný soud. Právo na projednání věci soudem „*představuje existenci alespoň jednoho ze dvou systémů organizace soudnictví nebo naopak propojení obou systémů. Systémy vychází z toho, že buď orgány v I. stupni musí splňovat požadavky dle čl. 6 odst. 1) Úmluvy nebo jejich rozhodnutí musí být přezkoumatelná soudním orgánem.*“⁹⁰ Finanční arbitr při svém rozhodování nesplňuje zcela všechny atributy nezávislého a nestranného soudního orgánu, přezkum jeho nálezu tedy patří do druhé jmenované kategorie. Přezkum zákonnosti rozhodnutí orgánu veřejné správy, jímž FA nepochybně je, garantuje také čl. 36 odst. 2) LZPS.

Vznikla však zároveň otázka, jakým způsobem je možno nálezn finančního arbitra přezkoumat. JUDr. Petr Smolík, Ph.D.⁹¹ vytvořil několik variant, jak by bylo možno nálezn u soudu napadat. První možnost spatřuje v přezkoumání soudem na základě části čtvrté zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. Zde jsou stanoveny podmínky pro zrušení rozhodčího nálezů soudem. „*Institut zrušení rozhodčího nálezů soudem spočívá v oprávnění obecných soudů na žádost některé ze stran přezkoumat soulad rozhodčího nálezů se zákonem a v případě, že je shledán rozpor s některými základními pravidly rozhodčího řízení, tento rozhodčí nálezn zrušit.*“⁹² Zrušení rozhodčího nálezů soudem je možné pouze v taxativně stanovených případech. I když řízení před finančním arbitrem má některé rysy shodné s rozhodčím řízením, o rozhodčí řízení se nejedná, ani se

⁹⁰ KLÍMA, Karel. *Praktikum českého ústavního práva*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 600 s. ISBN 978-80-7380-173-1., s. 510

⁹¹ Srov. SMOLÍK, Petr. *Finanční arbitr: Rozhodčí nebo správní řízení?*. In: Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI, a.s., 2005. 388 s. ISBN 80-7357-057-2.

⁹² KLEIN, Bohuslav a Martin DOLEČEK. *Rozhodčí řízení*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, 254 s. Meritum. ISBN 978-807-3572-648., s. 129

nepostupuje podle stejného předpisu. Právní úpravu zrušení rozhodčího nálezu tedy nelze u přezkumu nálezu finančního arbitra aplikovat.

Další variantu představuje možnost, že nález finančního arbitra není jako takový soudem přezkoumatelný, ale po jeho vydání je možné ve stejné věci vést soudní řízení dle části třetí OSŘ. Problém takového řešení je však zjevný – ve věci již totiž existuje pravomocný a vykonatelný nález. Pokud by soud dospěl k odlišnému názoru než finanční arbitr, mohly by tak vedle sebe existovat dva vykonatelné tituly, které by si vzájemně odporovaly. Jednalo by se také o porušení právní zásady *ne bis in idem*.

Poslední variantou je přezkum nálezu finančního arbitra a dalších jeho rozhodnutí v rámci správního soudnictví, které v širším smyslu zahrnuje nejen řízení dle SŘS, ale i dle části páté OSŘ.

Po roce 1989 bylo nutné obnovit správní soudnictví, které po dobu totality prakticky neexistovalo. Z důvodu naléhavosti nebyl čas na vytvoření důkladné legislativní úpravy soudní kontroly veřejné správy. Proto bylo přistoupeno k řešení, kdy zákonem č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, byla do OSŘ vtělena část pátá – „Správní soudnictví“. *„Správní soudnictví podle této úpravy nevykonávaly správní soudy, nýbrž soudy civilní, jednající a rozhodující v občanském soudním řízení.“*⁹³ Tato úprava však nebyla zcela vyhovující a dlouhodobě udržitelná. S účinností SŘS tak bylo od 1. ledna 2002 zřízeno specializované správní soudnictví. Současně byla část pátá OSŘ přejmenována na „Řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem“.

Ve správním soudnictví rozhodují specializované senáty krajských soudů a Nejvyšší správní soud. Správní soudy jsou dle ust. § 2 SŘS povolány primárně k ochraně veřejných subjektivních práv fyzických a právnických osob. Zákony však v mnoha případech svěřují orgánům veřejné správy rozhodování o věcech soukromoprávních. V těchto případech je třeba při přezkumu rozhodnutí správního orgánu postupovat i nadále dle části páté OSŘ. Určení, zda se jedná o vztah soukromoprávní nebo veřejnoprávní, je někdy obtížné a sporné. *„K nalezení konečné odpovědi na otázku, zda nárok, o němž bylo správním orgánem rozhodnuto, je soukromoprávní nebo veřejnoprávní, stanoví oba procesní předpisy (občanský soudní řád a soudní řád správní) potřebné mechanismy zajišťující, aby soud civilní nebo*

⁹³ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo*. 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 822 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-717-9442-2., s. 537

soudní řád správní neprojednávaly věci, které před ně nepřísluší a také to, aby výrok soudu správního o takové otázce (a tedy o věcné nepříslušnosti) nemohl zavázat soud civilní (a opačně).“⁹⁴ Rozhodování sporů o pravomoc mezi soudy obecnými a správními soudy projednává a rozhoduje zvláštní šestičlenný senát složený napůl ze soudců Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu. Toto řízení upravuje zákon č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů.

3.4.3.1. Žaloba dle OSŘ

V rámci soudní kontroly rozhodnutí finančního arbitra je nejdůležitější postup dle části páté OSŘ, neboť jím je přezkoumáváno rozhodnutí arbitra ve věci samé – nález. Ust. § 244 OSŘ vymezuje předpoklady, za nichž může být věc projednána na návrh v soudním řízení, pokud již v téže věci rozhodl správní orgán. První podmínkou je, že se musí jednat o rozhodnutí orgánu moci výkonné, územního samosprávného celku, orgánu samosprávy profesní nebo zájmové, nebo smírčího orgánu dle zvláštního právního předpisu. Finanční arbitr je sice specifickým orgánem moci výkonné, v tomto výčtu bychom jej však spíše zařadili jako smírčí orgán. Arbitr totiž primárně usiluje o smírné vyřešení sporu, což je deklarováno v ust. § 1 ZoFA. Aby byla dána pravomoc civilního soudu, projednávaná věc musí vyplývat ze vztahů občanského, obchodního, rodinného nebo pracovního práva. Dle části páté OSŘ lze tedy přezkoumat jen spory soukromoprávní povahy. Tuto podmínku nález splňuje, protože spory, které je příslušný řešit finanční arbitr, mají nepochybně soukromoprávní charakter. Posledním předpokladem je, že rozhodnutí správního orgánu je v právní moci. Nález arbitra je pravomocný v případě, že proti němu již nelze podat námitek.

*„Řízení se zahajuje podáním žaloby. Může ji podat ten, kdo tvrdí, že byl rozhodnutím správního orgánu, kterým byla jeho práva či povinnosti změněna nebo zrušena, určena nebo zamítnuta, dotčen na svých právech.“*⁹⁵ Aktivní legitimaci má v případě finančního arbitra instituce a navrhovatel, pokud si myslí, že byli náležením arbitra na svých právech zkráceni. Vedle obecných náležitostí je v žalobě třeba identifikovat účastníky řízení před arbitrem. Musí být vylíčeny skutečnosti dosvědčující

⁹⁴ DRÁPAL, Lubomír a Jaroslav BUREŠ. A KOL. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 3343 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9., s. 1982

⁹⁵ KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 415 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-868-9847-4., s. 374

porušení žalobcových práv a údaje o včasné podání žaloby. V neposlední řadě je třeba uvést, jak by měl o věci soud rozhodnout, tedy žalobní petit.

Aby byla žaloba dle části páté OSŘ přípustná, musí žalobce využít v řízení před správním orgánem řádných opravných prostředků, v případě nálezu tedy včas podaných námitek. Lhůta pro podání žaloby činí dle ust. § 247 odst. 1) OSŘ dva měsíce od doručení rozhodnutí správního orgánu, přičemž zmeškání této lhůty nelze prominout. Neztotožňuji se však s názorem JUDr. Petra Smolíka, Ph.D., že tato lhůta počíná doručením nálezu finančního arbitra.⁹⁶ Vzhledem k tomu, že je třeba vyčerpat řádné opravné prostředky, počíná lhůta pro podání žaloby běžet až po doručení rozhodnutí, jimiž jsou podané námitky proti nálezu zamítnuty a nález FA je tak potvrzen. Vzhledem k tomu, že lhůta pro projednání námitek finančním arbitrem může dva měsíce přesáhnout, šlo by těžko dobu pro podání žaloby dodržet. Navíc pokud by účastník řízení žalobu podal přesto, že o námitkách ještě nebylo rozhodnuto, nález by ještě nebyl v právní moci, tudíž by jeho žaloba byla nepřipustná.

Podání žaloby dle části páté OSŘ nemá samo o sobě vliv na právní moc nebo vykonatelnost nálezu. Odkladný účinek však soud může přiznat v případě, že by žalobci hrozila závažná újma nebo ohrožení jeho práv. K projednání žaloby je věcně příslušný okresní soud. Místní příslušnost je v první řadě určena obecným soudem účastníka, kterému byla v řízení před arbitrem uložena povinnost, tedy instituce. Pokud není žádná povinnost uložena, řídí se obecným soudem navrhovatele. Účastníci řízení budou stejní jako v případě řízení před finančním arbitrem. Vzhledem k přezkumnému charakteru řízení nemůže být již měněn návrh, o němž finanční arbitr rozhodl.

Řízení před soudem je ovládáno principem tzv. koncentrace řízení, o čemž musí být účastníci řízení poučeni. Účelem koncentrace je, aby účastníci splnili povinnost tvrzení a povinnost důkazní již v rané fázi řízení, a tím byly získány všechny právně významné skutečnosti pro rozhodnutí ve věci.

„Soud není vázán tím, jaká skutková zjištění učinil správní orgán. Může je sice převzít, ovšem může i opakovat důkazy již správním orgánem provedené a může i provádět důkazy zcela nové. K projednání věci nařídí jednání (vyjma případu, kdy soud nerozhoduje ve věci samé, tedy když žalobu odmítá pro nepřipustnost, opožděnost, nebo

⁹⁶ Srov. SMOLÍK, Petr. *Finanční arbitr: Rozhodčí nebo správní řízení?*. In: Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI, a.s., 2005. 388 s. ISBN 80-7357-057-2.

*proto, že ji podal někdo, kdo k tomu není oprávněn či řízení zastavuje po zpětvzetí návrhu).*⁹⁷

Co se týče rozhodnutí o žalobě, soud usnesením žalobu odmítne nebo zamítne, nebo rozhodne ve věci samé rozsudkem. Odmítnutí žaloby přichází v úvahu v případech, kdy je nepřípustná, byla podána opožděně, nebo osobou neoprávněnou. Zamítnutí žaloby přichází v úvahu v případě, že soud se s názorem vysloveným v nálezů finančního arbitra ztotožnil a rozhodnutí považuje za správné. Na rozdíl od správního soudnictví, kde je přezkoumávána pouze zákonnost rozhodnutí správního orgánu, v řízení dle části páté OSŘ je posuzována i věcná správnost rozhodnutí.

Konečně dospěje-li soud k závěru, že ve věci samé má být rozhodnuto jinak, než jak rozhodl finanční arbitr, ve věci rozhodne rozsudkem. Rozsudek nahrazuje nález arbitra v rozsahu, v jakém se žalobce domáhal přezkoumání a projednání věci v řízení před soudem. Nález je nahrazen zcela nebo zčásti v rozsahu, jakým byl rozsudkem dotčen. Z výroku rozsudku musí být nepochybné, jaká část původního rozhodnutí správního orgánu je nahrazována. Soud zároveň v rozsudku rozhodne i o uložení nebo zrušení povinné sankce dle ust. § 17 ZoFA.⁹⁸

Nález však dle mého názoru není jediným rozhodnutím arbitra, které je možno přezkoumat dle části páté OSŘ. Stejným způsobem by mělo jít přezkoumat i rozhodnutí arbitra o zastavení řízení dle ust. § 14 ZoFA, přestože se jedná spíše o rozhodnutí procesní povahy. Pravomoc obecných soudů je totiž dána i v případě, že správním orgánem bylo v soukromoprávní věci vydáno pravomocné rozhodnutí, jímž byla řešena jen procesní otázka.⁹⁹

Shrneme-li tedy výše uvedené poznatky, smysl žaloby dle části páté OSŘ lze popsat následujícím způsobem:

„Podstata projednání a rozhodnutí stejné věci v občanském soudním řízení spočívá v tom, že se účastníkům řízení před správním orgánem, který vyčerpal v řízení před správním orgánem řádné opravné prostředky a který není spokojen s konečným rozhodnutím správního orgánu, umožňuje, aby – bez ohledu na překážku věci pravomocně rozsouzené vytvořenou rozhodnutím správního orgánu – požadoval nové

⁹⁷ KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 415 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-868-9847-4., s. 375

⁹⁸ Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp.zn. 5 Afs 108/2006 – 85 ze dne 31. srpna 2007

⁹⁹ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 30 Cdo 481/2005 ze dne 20. dubna 2005

projednání sporu nebo jiné právní věci u soudu a nové rozhodnutí ve věci, dospěje-li soud k jiným závěrům než správní orgán.“¹⁰⁰

3.4.3.2. Žaloba dle SŘS

Správní soudnictví poskytuje ochranu veřejným subjektivním právům. Finanční arbitr je orgánem veřejné správy, ale spory, které rozhoduje, mají soukromoprávní povahu. Proto jsou nálezy jako rozhodnutí ve věci samé přezkoumatelné civilními soudy. Výkon funkce arbitra ale nespočívá pouze v rozhodování sporů dle ust. § 1 ZoFA. Některé činnosti FA mají veřejnoprávní povahu, tudíž jsou rozhodnutí při nich vydaná přezkoumatelná v rámci správního soudnictví. Mezi tyto činnosti patří ukládání pokut dle ust. § 23 ZoFA. Arbitr vede zvláštní řízení, v němž může za nesplnění zákonných povinností uložit instituci pokutu až do výše 1 000 000 Kč (srov. kapitolu 2.5.3.). *„Užívá-li zákon pojmu pokuta ve spojení se založením pravomoci určitého správního orgánu o udělení takové pokuty rozhodnout, nutno mít, nejsou-li vážné důvody pro jiný závěr, za to, že se touto pokutou míní sankce za veřejnoprávní delikt.*“¹⁰¹ Řízení arbitra o udělení pokuty spadá do oblasti veřejného práva. Rozhodnutí FA o udělení pokuty je přezkoumatelné dle SŘS, a to v rámci řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu dle ust. § 65 a násl. SŘS.

Rozhodnutím správního orgánu se pro účely žaloby rozumí úkon správního orgánu, kterým se zakládají, mění, nebo ruší právní vztahy. Soud obecně poskytuje pouze ochranu proti rozhodnutím nezákonným, přičemž do této kategorie spadá i vybočení z mezí správního uvážení. Jiná je ovšem situace, pokud rozhodnutím uložil správní orgán trest za správní delikt. V takovém případě se totiž žalobce může *„žalobou domáhat nejenom zrušení takového rozhodnutí (např. s tvrzením, že rozhodnutí je nezákonné, protože se správního deliktu nedopustil), ale také upuštění od uloženého trestu nebo jeho snížení (např. u pokuty).*“¹⁰² Pokutu, kterou ukládá finanční arbitr na

¹⁰⁰ DRÁPAL, Lubomír a Jaroslav BUREŠ. A KOL. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 3343 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9., s. 1988

¹⁰¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp.zn. 2 Afs 176/2006 - 96 ze dne 19. dubna 2007, publikováno ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. 1258/2007

¹⁰² HENDRYCH, Dušan. *Správní právo*. 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 822 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-717-9442-2., s. 556

základě ust. § 23 ZoFA, lze počítat do této kategorie. Žalobu proti uložení pokuty podává ten, kdo byl na svých právech takto zkrácen, tedy instituce.

Žaloba je nepřijatelná, pokud nebyly v řízení před správním orgánem vyčerpány řádné opravné prostředky, což jsou v případě uložení pokuty námitky. Dále není povoleno, aby směřovala pouze proti odůvodnění rozhodnutí. Nelze se dovolávat tvrzené nicotnosti rozhodnutí, pokud tato nebyla namítána již v opravném řízení před finančním arbitrem. Nepřijatelná je také žaloba proti rozhodnutí v soukromoprávní věci, neboť tyto jsou přezkoumávány dle OSŘ.

Účastníkem řízení je žalobce, tedy instituce, které byla uložena pokuta, a žalovaný, tedy finanční arbitr. Lhůta pro podání žaloby činí dva měsíce od doručení konečného rozhodnutí ve věci, což je rozhodnutí, jímž byly zamítnuty námitky a udělení pokuty potvrzeno. Podání žaloby nemá samo o sobě odkladný účinek, na návrh žalobce jej však může soud přiznat. Učiní tak v případech, že by žalobci vznikla větší újma, než by přiznáním mohla vzniknout dalším osobám. Po podání žaloby doručí soud finančnímu arbitrovi žalobu do vlastních rukou a současně mu uloží, aby se k žalobě do 1 měsíce vyjádřil a poskytl spis, který ve věci vedl. Při přezkoumávání vychází soud ze skutkového a právního stavu, který byl v době rozhodnutí FA. Za tím účelem může soud zopakovat důkazy provedené v řízení před arbitrem, nebo může dle svého uvážení provést nové.

Soud rozhodne i bez nařízení jednání o zrušení rozhodnutí finančního arbitra, pokud je nesrozumitelné nebo neodůvodněné, a tudíž nepřezkoumatelné. Stejně rozhodne, pokud byly v řízení o uložení pokuty podstatné vady, nebo pokud je rozhodnutí v rozporu se zjištěným skutkovým stavem. Pokud nejsou důvody pro zrušení rozhodnutí bez jednání, je ve věci nařízeno jednání.

Co se týče rozhodnutí soudu, v případě nedůvodnosti je žaloba zamítnuta. Pokud je rozhodnutí finančního arbitra shledáno nezákonným (včetně zneužití správního uvážení), je rozhodnutí zrušeno. Věc je vrácena k dalšímu řízení finančnímu arbitrovi, který je vázán právním názorem soudu. Na rozdíl od řízení dle části páté OSŘ je rozhodování soudu založeno na kasačním principu, neboť může rozhodnutí správního orgánu pouze potvrdit, nebo zrušit. Jedním ze základních principů správního soudnictví je požadavek, že soudy na sebe nesmí přejímat pravomoci, které jsou vyhrazeny veřejné správě. Soudy tak mají pouze kontrolovat zákonnost rozhodování veřejné správy, nejsou obecnou odvolací instancí a nerozhodují v meritum věci. V opačném případě „by

se správa dostala do zcela závislého postavení, a její kompetence by byly jen formální, protože konečné slovo v záležitostech svěřených zákonem správě by měl ve skutečnosti soud.“¹⁰³ Tím by byl fakticky rozdíl mezi správou a soudy setřen.

Určitou výjimku v tomto směru představuje soudní přezkum rozhodnutí o trestu za správní delikt udělený správním orgánem, kam patří i rozhodnutí finančního arbitra o pokutě. Zde je totiž oprávnění správního soudu širší v tom smyslu, že má možnost rozhodnutí nejen zrušit a věc vrátit, ale navíc jej může i změnit. Změna je však možná jen v případě zjevně nepřiměřené výše trestu. Soud může od trestu buď zcela upustit, nebo jej v zákonem stanovených mezích snížit (tzv. moderační právo). Tato výjimka je v souladu s požadavkem již zmiňovaného čl. 6 odst. 1) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Ten mimo jiné deklaruje každému právo, aby o jakémkoliv jeho trestním postihu rozhodl nezávislý a nestranný soud.

¹⁰³ DRÁPAL, Lubomír a Jaroslav BUREŠ. A KOL. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 3343 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9., s. 1975

4. Otázky de lege ferenda a předpokládaný vývoj právní úpravy

Platná právní úprava postavení finančního arbitra a řízení před ním má některé nedostatky. Kritika jednotlivých ustanovení již byla podána v rámci předcházejících kapitol. V této části práce se zaměřím jen na nejpálčivější problémy právní úpravy a nastíním některá opatření, která by pro zlepšení současného stavu mohla být provedena. Zaměřím se především na otázku možného rozšíření kompetencí finančního arbitra, nedostatečné procesní úpravy řízení, smírčího řešení sporů a mediace. Některé z těchto otázek jsou již předmětem odborných diskuzí a jsou připravovány i příslušné novelizace právních předpisů.

4.1. Možnost rozšíření kompetencí arbitra

Již krátce po zavedení institutu finančního arbitra byla kritizována příliš úzká kompetence finančního arbitra ve srovnání s obdobnými orgány v zahraničí.¹⁰⁴ Od té doby byla pravomoc k rozhodování sporů podstatně rozšířena. Nejvýznamnější změnu přinesla poslední novelizace ZoFA, provedená zákonem č. 180/2011 Sb. Přesto jeho příslušnost k řešení sporů zdaleka nezahrnuje všechny služby poskytované na finančním trhu. Vzhledem k tomu, že se institut FA za dobu svého působení osvědčil, vedou se debaty o možnosti rozšíření jeho agendy o další typy finančních služeb.

JUDr. Petr Scholz, Ph.D. nachází hned několik důvodů pro úpravu kompetencí finančního arbitra.¹⁰⁵ Prvním z nich je sjednocení dohledu nad finančním trhem, který nyní komplexně vykonává ČNB. Všechny problémy, které vzniknou mezi institucemi podléhajícími dohledu a jejich klienty, by měl řešit jeden orgán. Systém tak bude přehledný a předvídatelný, což přinese užitek všem zúčastněným.

Dalším důvodem je požadavek na neustálé rozšiřování a zlepšování ochrany spotřebitele. Tendence k posilování ochrany spotřebitele jako slabší strany je patrná zejména z právních předpisů EU, kterými je katalog těchto práv neustále rozšiřován.

¹⁰⁴ TAIŠL, Jiří. Nad zákonem o finančním arbitrovi. *Bankovníctví*. 2003, č. 8, s. 30-31., ISSN 1212-4273.

¹⁰⁵ SCHOLZ, Petr. Úvahy o úpravě postavení a činnosti arbitra do budoucnosti. *Daně a finance*. 2007, č. 6, s. 15-17. ISSN 1801-6006.

Tyto předpisy mají buď závazný charakter v podobě směrnice, nebo nezávazný v podobě doporučení.

Jako třetí důvod pro rozšíření kompetencí finančního arbitra označuje JUDr. Petr Scholz, Ph.D. globalizaci. Jedním ze základních principů evropské integrace je totiž volný pohyb služeb a kapitálu, což se projevuje i ve finančním sektoru. Rostoucí množství finančních služeb a instrumentů přináší nutnost zvyšovat ochranu investic a investorů. Spolu se zvýšením ochrany investorů však musí narůstat i ochrana spotřebitelů.

Konečně posledním důvodem může být tzv. projekt SEPA, což je zkratka pro Single Euro Payments Area (Jednotná oblast pro platby v eurech). Na tomto projektu, který koordinuje Evropská rada pro platební styk, spolupracují orgány EU, členské státy EU, bankovní asociace, Evropská centrální banka, jakož i jednotlivé komerční banky. *„Jednotná oblast pro platby v eurech je oblast, v níž budou moci obyvatelé, podniky a další ekonomické subjekty platit v eurech stejným způsobem a za stejných základních podmínek - nezávisle na tom, zda půjde o platby v rámci jedné země nebo o převody mezi různými státy a bez ohledu na to, kde v SEPA má subjekt své sídlo.“*¹⁰⁶ Pro účely harmonizace platebního styku slouží různé jednotné finanční nástroje a postupy. Nutno poznamenat, že pravomoci finančního arbitra i na produkty projektu SEPA byly rozšířeny přijetím nového zákona upravujícího platební služby, a to ZoPS.

Institut finančního arbitra byl zřízen z důvodu, že požadavek zřízení orgánu pro mimosoudní řešení sporů z oblasti platebních služeb nařizovala legislativa EU. I k rozšiřování pravomoci FA dochází ze stejného důvodu. Významné rozšíření působnosti arbitra, které přinesla poslední novela ZoFA, bylo přijato kvůli povinnosti České republiky zavést mimosoudní řešení sporů v oblasti spotřebitelských úvěrů a kolektivního investování. Tyto požadavky opět pramenily z legislativy EU a Česká republika je musela splnit, aby se tak vyhnula možným sankcím ze strany EU. Do ZoFA byly implementovány jen závazné požadavky, které pramení ze směrnic a nebyly zapracovány požadavky, které plynou z nezávazných doporučení (např. zavedení orgánu pro mimosoudní řešení sporů v oblasti finančních služeb sjednaných na dálku,

¹⁰⁶ Aktivita: SEPA. *Česká bankovní asociace* [online]. [cit. 2012-02-23]. Dostupné z: <http://www.czech-ba.cz/projekty/sepa>

pojišťovacích služeb apod.).¹⁰⁷ Obecně jsou nejvíc diskutovány možnosti rozšíření působnosti finančního arbitra i na spory z oblasti hypotečních úvěrů a pojištění.¹⁰⁸

Můj názor je takový, že by kompetence finančního arbitra mohly být postupně rozšířeny na všechny služby poskytované na finančním trhu. Vyžádalo by to jistě vyšší počet pracovníků Kanceláře a s tím i nárůst objemu finančních prostředků potřebných na její provoz. Na druhou stranu by to ale přineslo větší ochranu spotřebitele a jistě i pozitivní změnu v chování institucí ke svým klientům. Předěšlo by se také mnoha soudním sporům, přičemž řízení před arbitrem je i výrazně rychlejší. Při poslední novelizaci ZoFA se i o možnosti rozšířit působnost finančního arbitra na celý finanční trh uvažovalo. Pro Českou republiku by zavedení takového systému bylo výhodou, neboť ochrana spotřebitele v EU se bude jistě neustále zvyšovat, a takové rozšíření kompetencí by i do budoucna zabránilo sankcím ze strany EU. Vzhledem k financování finančního arbitra ze státního rozpočtu by to však vedlo k podstatně větším výdajům, proto byla tato varianta zamítnuta. I tak bude ale jistě postupně k rozšiřování působnosti arbitra docházet.

4.2. Nedostatečná procesní úprava řízení

Za zásadní nedostatek současné právní úpravy považuji nedostatečnou procesní úpravu řízení před finančním arbitrem. V ZoFA jsou upraveny pouze některé dílčí otázky řízení a ve zbytku se poté přiměřeně použije SŘ. Vzhledem k charakteru činnosti finančního arbitra a sporů, které řeší, je otázkou, zda by nebylo vhodnější stanovit namísto subsidiární použitelnosti SŘ podpůrné použití OSŘ. Obdobně je tomu například v rozhodčím řízení, kterému se řízení před arbitrem v mnoha ohledech přibližuje.¹⁰⁹ Nedostatečná a nejasná procesní úprava způsobuje v řízení před finančním arbitrem mnoho komplikací.

¹⁰⁷ Srov. Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: Sněmovní tisk 224/0 Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=67763>

¹⁰⁸ Srov. PROUZA, Tomáš. Kdo má strach z arbitra?. *FINMAG: Peníze v souvislostech* [online]. 12.7.2011. [cit. 2012-01-07]. Dostupné z: <http://www.finmag.cz/cs/finmag/financni-poradenstvi/kdo-ma-strach-z-arbitra/> a MAŠEK, František. Finanční arbitr pomůže řešit i spory s úvěry a podílovými fondy. *Peníze.cz* [online]. 4.3.2011 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/spotrebitel/195702-financni-arbitr-pomuze-resit-i-spory-s-uvery-a-podilovymi-fondy>

¹⁰⁹ SMOLÍK, Petr. *Finanční arbitr: Rozhodčí nebo správní řízení?*. In: Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI, a.s., 2005. 388 s. ISBN 80-7357-057-2.

V první řadě vidím problém v otázce nepřipustnosti řízení před arbitrem. Kdykoliv během řízení je totiž možné věc vyjmout z pravomoci arbitra, a to zahájením soudního nebo rozhodčího řízení ve věci. Přitom základním důvodem, proč se navrhovatelé na FA obracejí, je snaha vyřešit spor mimosoudně a využít tak výhod, které tato alternativa přináší, například rychlost a bezplatnost. Finanční arbitr však musí obligatorně řízení zastavit, pokud je zahájeno rozhodčí nebo soudní řízení. Netvrdím, že tohoto ustanovení budou instituce hojně využívat, aby se vyhnuly řízení před finančním arbitrem. Vzhledem k charakteru sporů řešených před arbitrem instituce často nemá žádný žalobní titul, kromě možné určovací žaloby, kde však těžko prokáže naléhavý právní zájem.¹¹⁰ Obdobně to platí i u rozhodčího řízení. Přesto pokud se z jakýchkoliv důvodů skutečně bude chtít instituce řízení před finančním arbitrem vyhnout, jistě se jí to podaří. Tato právní úprava tak činí řízení před finančním arbitrem poněkud „bezzubým“. Způsobuje také mnoho zbytečně vynaložených prostředků, neboť řízení před arbitrem je třeba zastavit, aniž by bylo rozhodnuto v meritu věci. Bylo by proto vhodné stanovit, že řízení před FA zakládá překážku litispendence pro soudní a rozhodčí řízení, přičemž by zůstala zachována možnost soudního přezkumu rozhodnutí pro finančního arbitra.

Dalším problémem, který do značné míry souvisí s otázkou nepřipustnosti řízení, je právní úprava zastavení řízení. Ačkoliv se jedná o nemeritorní rozhodnutí, je v případě existence pravomocného usnesení o zastavení řízení již navždy vyloučena pravomoc arbitra. Zastavení řízení je nutné v první řadě při nepřipustnosti návrhu. Pokud tedy instituce zahájením soudního nebo rozhodčího řízení vyjme věc z pravomoci arbitra, učiní tak jednou provždy. Řízení před arbitrem je dále zastaveno v případě, že navrhovatel neposkytne arbitrovi součinnost, nebo návrh vezme zpět. Ať už je důvod navrhovatele pro takový postup jakýkoliv, nemělo by mu být upřeno právo se na FA znovu v budoucnu obrátit. Dle mého názoru by tedy bylo vhodné ustanovení o zahájení řízení upravit v tom smyslu, že pokud nebylo v soudním nebo rozhodčím řízení, nebo arbitrem samotným rozhodnuto v meritu věci, není pravomoc arbitra vyloučena.

Poslední problém, který bych v souvislosti s právní úpravou řízení v ZoFA chtěla nastínit, se týká otázky opravných prostředků proti rozhodnutím arbitra. V ZoFA

¹¹⁰ HARTLOVÁ, Věra. Zákon má své nedostatky. *Bankovníctví*. 2003, č. 3, s. 25., ISSN 1212-4273.

jsou zmíněny pouze řádné opravné prostředky, a to jen některé. Jedná se o námitky proti nálezu dle ust. § 16 a proti rozhodnutí o udělení pokuty dle ust. § 23. Není zakotvena možnost odvolání proti usnesení o zastavení řízení, ta je však dovozována na základě podpůrného použití SŘ. Naprosto však chybí procesní úprava použití mimořádných opravných prostředků. Někteří autoři tak chybně usoudili, že brojit proti rozhodnutí arbitra je možné pouze ústavní stížností.¹¹¹ Judikaturou však byla správně potvrzena možnost, že rozhodnutí arbitra jsou soudně přezkoumatelná, a to dle části páté OSŘ a dle ustanovení SŘS o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu.¹¹² Se subsidiární použitelností SŘ se však vynořila i otázka použití mimořádných opravných prostředků dle tohoto předpisu. Mezi ty můžeme zahrnovat obnovu řízení, přezkumné řízení, nové rozhodnutí a uspokojení účastníka po podání žaloby ve správním soudnictví.¹¹³ Obnovu řízení lze vyloučit, neboť návrh je nepřipustný, jestliže spor již byl arbitrem řešen. Přezkumné řízení ve smyslu SŘ lze opět vyloučit, neboť finanční arbitr postrádá nadřízený správní orgán. Poslední dvě možnosti mimořádných opravných prostředků dle mého názoru nejsou zcela vyloučeny, například u rozhodnutí arbitra o udělení pokuty dle ust. § 23 ZoFA.

Nedostatečná právní úprava v řízení před FA nastolila mnoho nejasností, které pak musely být v praxi řešeny, a nutno poznamenat, že některé dosud přetrvávají. Vzhledem k relativně krátké existenci institutu finančního arbitra dosud nepomáhá příliš k vysvětlení některých sporných otázek ani judikatura. Dle mého názoru by měla být procesní úprava řízení před arbitrem mnohem podrobnější. V současné době se však o výraznějším zpřesnění právní úpravy řízení neuvažuje, a tak bude muset být nadále dotvářena aplikací v praxi a judikaturou.

4.3. Smírné řešení sporů

Finanční arbitr má povinnost usilovat v první řadě o smírné vyřešení sporu, který mu byl předložen. Samotný ZoFA však neposkytuje žádné vodítko, jak by mělo smírné

¹¹¹ TAIŠL, Jiří. Nad zákonem o finančním arbitrovi. *Bankovníctví*. 2003, č. 8, s. 30-31., ISSN 1212-4273.

¹¹² Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp.zn. 2 Afs 176/2006 - 96 ze dne 19. dubna 2007, publikováno ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. 1258/2007

¹¹³ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo*. 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 822 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-717-9442-2.

vyřešení probíhat. V ust. § 141 odst. 8) SŘ je stanoveno, že ve sporném řízení před správním orgánem mohou účastníci uzavřít smír. „*Smírem rozumíme dohodu odpůrce a navrhovatele o předmětu sporu.*“¹¹⁴ Tato dohoda pak podléhá schválení správního orgánu. Smír je schválen, pokud neodporuje veřejnému zájmu nebo právním předpisům. Vykonatelný smír je pak exekučním titulem a plnění povinností v něm stanovených lze tedy autoritativně vynutit. ZoFA o smírném řešení sporů nemá žádné ustanovení, z důvodu subsidiární použitelnosti SŘ by však dle mého názoru finanční arbitr mohl postupovat dle ust. § 141 odst. 8) SŘ. Nutno poznamenat, že tak však nečiní. Účastníci řízení před finančním arbitrem totiž smír ve výše uvedeném smyslu neuzavírají.

Ve výroční zprávě arbitra z roku 2010 je uvedeno, že za toto období bylo smírně vyřešeno 93% případů, kdy bylo návrhu navrhovatele alespoň zčásti vyhověno.¹¹⁵ Toto číslo vypadá na první pohled velmi slibně, při bližším zkoumání je však zjevné, že tyto spory nejsou vyřešeny smírem v pravém slova smyslu. Většinu z těchto případů tvoří řízení zastavená z důvodu zpětvzetí návrhu navrhovatelem. Jedná se o situace, kdy je nároku klientů po podání návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem institucí vyhověno. Instituce navrhovatele uspokojí především z důvodu, že by v řízení před arbitrem nejspíš nebyly úspěšné. V případě neúspěchu by musely nejen uhradit klientovi předmětnou částku, ale neminula by je ani povinná sankce. Proto navrhovateli pod „hrozbou“ řízení před arbitrem vyhoví. Zásluha samotného FA na tomto „smírčím“ vyřešení sporu je diskutabilní.

Další část z oněch 93% tvoří případy skončené arbitrem vydáním „*usnesení o zastavení řízení z titulu odpadnutí důvodů řízení*“.¹¹⁶ Jedná se o případy, kdy byl klient institucí po podání návrhu na zahájení řízení před FA uspokojen, nicméně nevzal svůj návrh zpět. Pokud je navrhovatel po podání návrhu uspokojen, stává se nárok bezpředmětným. ZoFA obsahuje vlastní právní úpravu zastavení řízení v ust. § 14 a zde jsou stanoveny některé důvody, pro které vydá arbitr usnesení o zastavení řízení. Bezpředmětnost návrhu mezi těmito důvody uvedena není. Tento procesní postup však vyplývá z ust. § 66 odst. 1) písm. g) SŘ. O přičinění finančního arbitra na tomto „smírném“ vyřešení sporu se dá opět pochybovat.

¹¹⁴ Srov. VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář*. Vyd. 1. Praha: BOVA POLYGON, 2006, 1042 s. ISBN 80-727-3134-3., s. 484

¹¹⁵ Výroční zpráva za rok 2010. Finanční arbitr ČR, s. 31. Dostupné z: http://www.finarbitr.cz/download/301_cs_vyrocní_zprava_cz.pdf, s. 10

¹¹⁶ Výroční zpráva za rok 2010. Finanční arbitr ČR, s.31. Dostupné z: http://www.finarbitr.cz/download/301_cs_vyrocní_zprava_cz.pdf, s. 10

O skutečně smírném způsobu řešení sporů by dle mého názoru šlo hovořit v případě, že by arbitr usiloval o smír mezi stranami, který by poté schvaloval. Vzhledem k tomu, že ZoFA nemá o tomto postupu žádná ustanovení, je možno postupovat dle SŘ. Výhodou tohoto postupu by bylo, že s tímto vyřešením sporu musí souhlasit obě strany, nejednalo by se tedy o pouhé uspokojení klienta ze strany instituce. Nespornou výhodou je i vykonatelnost takto schváleného smíru. Další možností je řešení sporu mediací (srov. kapitolu 4.4.).

4.4. Otázka řešení sporů mediací

Jedním ze základních způsobů alternativního řešení sporů je mediace. „*Mediaci je možno popsat jako proces, při němž jsou třetí osobou sporné strany přivedeny k jednacímu stolu k asistovanému projednávání, při kterém se provede neutrální posouzení situace a je navržena konkrétní dohoda uzavřená závazným či nezávazným nálezem.*“¹¹⁷ Podmínkou pro tento způsob řešení sporů je dohoda o mediaci mezi stranami. Ta může být buď samostatná, nebo může být součástí jiné smlouvy. Mezi charakteristické znaky mediace patří nezávaznost, neboť strany se jí podrobují dobrovolně a mohou ji kdykoliv přerušit a dát způsob jinému řešení. Mediátor, což je osoba, která mediaci řídí, není oprávněn vydat rozhodnutí, pouze vede strany k urovnání sporu. Mediátor nemusí být právníkem ani odborníkem v dané oblasti, ale musí především ovládat taktiku vyjednávání. Výhodou tohoto způsobu řešení sporů je, že se jedná spíše o řízenou diskuzi, kde je snahou především ujasnit si sporné otázky. Strany se vzájemně vyslechnou a pochopí pohled druhé strany na věc. Mediátor pak pomáhá vyřešit spor ke spokojenosti obou stran. Mediace končí buď úspěšně - uzavřením dohody mezi stranami – nebo neúspěšně – strany se nedohodly a je třeba řešit spor jiným způsobem. Pokud se podaří spor vyřešit, nedochází k narušení vztahů mezi stranami, a ty tak mohou spolupracovat i v budoucnu.

Mediace má své uplatnění v oblasti spotřebitelských sporů. V České republice byl v roce 2008 spuštěn Projekt mimosoudního řešení spotřebitelských sporů Ministerstva průmyslu a obchodu. Tento projekt spočívá v možnosti podnikatele a spotřebitele obrátit se v případě sporu na kontaktní místo s žádostí pro mimosoudní řešení sporu. Kontaktní místa tvoří pobočky Hospodářské komory České republiky a

¹¹⁷ RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, 745 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9873-8., s. 6

pobočky různých spotřebitelských sdružení. Žadatelé jsou poskytnuty informace o možnosti řešení sporu mediací.¹¹⁸ Poté je kontaktována protistrana, která musí na tento způsob řešení sporu přistoupit. Věc je pak předána zvolenému mediátorovi.

JUDr. Petr Scholz uvažuje o možnosti zavedení alternativního řešení sporů finančním arbitrem za pomoci mediace.¹¹⁹ Tímto způsobem jsou spory běžně řešeny před obdobnými orgány v zahraničí. Dle mého názoru by působení FA jako mediátora u sporů, k jejichž řešení je příslušný, bylo přínosné. ZoFA deklaruje, že arbitr usiluje o smírné vyřešení sporů, aniž by k tomuto účelu byly poskytnuty účinné nástroje. Za smírné řešení je spíše považováno zastavení řízení po uspokojení klienta institucí. Zavedení mediace by přineslo možnost stran vyřešit spor ke spokojenosti obou stran za pomoci odborníka v oblasti finančních služeb.

Mediace řízená finančním arbitrem by mohla probíhat na základě podnětu navrhovatele nebo instituce. Výhodou by byla možnost instituce navrhnout tento postup, čímž by se narovnal postavení obou stran, neboť návrh na zahájení řízení před finančním arbitrem může podat pouze navrhovatel. Základní zásadou mediace je dobrovolnost, proto by s tímto postupem musela souhlasit i druhá strana. Stranám by samozřejmě byla zachována i možnost mediaci kdykoliv ukončit a spor řešit jiným způsobem. Mediátorem by mohl být buď finanční arbitr samotný, nebo i ostatní odborníci, kteří jsou pracovníky Kanceláře. Mohlo by tak dojít ke zrychlení celého procesu. Mediátor by pak zprostředkoval setkání stran a byl by mu přítomen, přičemž by řídil diskusi a podílel se na návrhu možných řešení. Pokud by instituce a navrhovatel dosáhly shody, uzavřely by o tom dohodu. Tento smír by mohl autoritativně stvrdit finanční arbitr, což by zaručovalo jeho vykonatelnost.

¹¹⁸ Žadatel má možnost zvolit si mezi rozhodčím řízením a mediací.

¹¹⁹ Srov. SCHOLZ, Petr. *Postavení a činnosti finančního arbitra - ombudsmana po sjednocení dozoru nad finančním trhem* [online]. 2008. [cit. 2012-01-05]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/156341/pravf_d/Disertacni_prace_30-1-2008.pdf. Disertační práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Ivana Pařízková.

5. Exkurz: Velká Británie – Financial Ombudsman Service

Vzhledem k tomu, že požadavek zřízení orgánu pro mimosoudní řešení sporů ve finanční oblasti vychází z práva EU, existují v členských zemích podobné orgány jako finanční arbitr. Kompetence a postavení těchto orgánů se však různí. Stejně tak se odlišuje řízení před nimi a jeho výsledek, tedy rozhodnutí. Důležitá je zejména otázka závaznosti rozhodnutí vydávaných tímto orgánem. Rozhodnutí mohou mít pouze doporučující charakter, v takovém případě jsou nezávazná pro obě strany sporu (Belgie, Finsko, Francie). Další možností je závaznost rozhodnutí pouze pro instituci a nikoliv pro klienta (Irsko, Itálie, Německo). Poslední variantou je rozhodnutí závazné pro obě strany sporu (Portugalsko).¹²⁰

Ve Velké Británii je institucí pro řešení sporů mezi podnikateli poskytujícími finanční služby a jejich klienty Financial Ombudsman Service (dále jen „FOS“), která byla zřízena v roce 2001. Nejedná se o jednu osobu, ale o celou síť finančních ombudsmanů. Co se týče organizační struktury FOS, nejvyšším orgánem je devítičlenný výbor (board), v jehož čele stojí předseda (chairman). V čele FOS stojí Hlavní ombudsman (chief ombudsman). Síť dále zahrnuje několik desítek ombudsmanů různých úrovní, kteří mají specializaci pro rozhodování sporů z oblastí, které spadají do působnosti FOS.

Působnost FOS je velmi široká a zahrnuje téměř celý finanční trh. FOS je příslušný k rozhodování sporů z oblasti bankovníctví, pojištění, hypotečních úvěrů, spotřebitelských úvěrů, penzijního pojištění, finančního poradenství, spoření, investování, splátkového prodeje, převodu peněžních prostředků, cenných papírů apod.

Řízení u FOS je možno zahájit na návrh spotřebitele, který se nazývá stížnost (complaint). Stížnost lze podat až po předchozí marné výzvě, aby finanční instituce stav napravila. Pověřený zaměstnanec zjistí, zda případ patří do jurisdikce FOS. „*Poté si vyžádá potřebné informace od stran a navrhne smírné urovnání akceptovatelné pro obě strany.*“¹²¹ Pokud strany nepřijmou toto řešení, řízení dále pokračuje. Řízení končí

¹²⁰ SOLDÁNOVÁ, Marcela a Zuzana HORNYCHOVÁ. Spolupráce finančních ombudsmanů v Evropě. *Bankovníctví*. 2004, č. 9, s. 26-27. ISSN 1212-4273.

¹²¹ SCHLOSSBERGER, Otakar a Marcela SOLDÁNOVÁ. *Platební styk*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Bankovní institut, 2007, 435 s. ISBN 978-807-2651-078., s. 335

vydáním rozhodnutí. Toto rozhodnutí však není závazné samo o sobě, protože stěžovatel se musí posléze vyjádřit, zda jej přijímá, nebo odmítá. Pokud přijme, stává se rozhodnutí závazným pro obě strany. Pokud odmítne, spor končí bez výsledku a musí být vyřešen před soudem. Ombudsman může uložit instituci pokutu až do výše 100 000 GBP. Řízení u FOS je pro klienta bezplatné.

Zajímavá je také otázka financování FOS, protože probíhá zcela bez peněz z veřejných rozpočtů. Systém financování je dvoukanálový.¹²² První kanál je tvořen příspěvky institucí, jejichž podnikání spadá do působnosti FOS. Výše příspěvku činí 100 až 300 000 GBP a závisí na velikosti instituce, počtu klientů apod. Druhým kanálem jsou poplatky, které platí podnikatelé za stížnosti, které proti nim byly vzneseny. Tyto poplatky za jednotlivé případy se každý rok mění. Podle současné úpravy instituce nemusí platit poplatek při prvních třech stížnostech v průběhu roku. Za čtvrtou a každou následující stížnost musí uhradit 500 GBP. Poplatek se hradí bez ohledu na oprávněnost či neoprávněnost stížnosti.

¹²² SCHOLZ, Petr. Zákon o finančním arbitrovi a způsoby mimosoudního vyrovnávání sporů vzniklých při převodu finančních prostředků ve vybraných státech s vyspělým bankovním průmyslem. *Daně a finance*. 2007, č. 5, s. 7-13. ISSN 1801-6006.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo především popsat okolnosti vzniku institutu finančního arbitra a jeho další vývoj. Dále měla poskytnout kritické zhodnocení postavení finančního arbitra a řízení před ním. Záměrem nebylo pouze charakterizovat právní úpravu de lege lata, ale i přednést úvahy de lege ferenda a nastínit možný budoucí vývoj právní úpravy.

Text práce sestává z pěti kapitol, které jsou dále rozděleny na podkapitoly. První kapitola se zabývá vznikem institutu finančního arbitra a jeho dalším rozvojem, jakož i jeho zakotvením v právním řádu. Ve druhé kapitole je pojednáno o postavení finančního arbitra a jeho kompetencích. Další kapitola rozebírá řízení před finančním arbitrem a typy rozhodnutí v něm vydávané, jakož i opravné prostředky, jimiž se proti nim dá brojít. Do čtvrté kapitoly jsou zahrnuty úvahy de lege ferenda a předpokládaný vývoj právní úpravy. V poslední kapitole je proveden stručný exkurz do fungování obdobného institutu ve Velké Británii.

Při zpracování diplomové práce jsem se potýkala s nedostatkem odborné literatury k danému tématu. Z knižních publikací pojednávají o institutu finančního arbitra především učebnice finančního práva, které se mu však věnují pouze okrajově a podávají základní informace. Hojnější jsou články v odborných periodících, jsou však převážně reakcí na vznik institutu finančního arbitra. Jedná se tudíž o články staršího data a nereflktují současnou právní úpravu. Vzhledem k „novosti“ institutu finančního arbitra také není mnoho judikatury. Při zpracování tématu jsem čerpala z některých akademických prací. Existuje pouze jeden komentář k ZoFA od JUDr. Petra Scholze, toto vydání však pochází z roku 2009 a nejsou v něm tak zahrnuty některé novely. Při popisu změn, které byly provedeny poslední novelou ZoFA, jsem tak byla odkázána na zákonné znění a důvodovou zprávu k zákonu č. 180/2011 Sb.

Zavedení institutu finančního arbitra hodnotím jednoznačně pozitivně. Tento způsob alternativního řešení sporů výrazně zlepšil pozici spotřebitelů v oblasti finančních služeb. Neustále roste počet podnětů, s kterými se klienti finančních institucí na arbitra obrací. Snahou arbitra je vyřešit primárně spor smírně, což se u většiny případů daří a dochází tak k uspokojení nároku navrhovatele. Počet odsuzujících nálezů vydaných finančním arbitrem tak není vysoký, což ale nijak nesnižuje význam tohoto

institutu.¹²³ „Hrozba“ řízení před finančním arbitrem často vede instituci k dobrovolnému splnění požadavků klienta, což svědčí o respektu a vážnosti, které si za dobu svého fungování tento orgán získal.

Je pravdou, že některé otázky postavení finančního arbitra a řízení před ním mohly být vyřešeny jinak a lépe. Jedná se například o financování činnosti tohoto orgánu, které zbytečně zatěžuje státní rozpočet. Nedostatky dále přetrvávají v právní úpravě řízení před arbitrem. Fragmentární úprava v podobě několika ustanovení v ZoFA jistě není dostačující a způsobuje mnohé interpretační a aplikační nejasnosti. Pro činnost finančního arbitra by bylo žádoucí zavést nové nástroje a postupy pro smírní řešení sporů. Do budoucna by mohly být pravomoci arbitra rozšířeny na oblast celého trhu finančních služeb.

¹²³ Např. v roce 2010 byly dle výroční zprávy arbitrem vydány pouze dva odsuzující nálezy

Resumé

This diploma thesis deals with the topic of „Jurisdiction (competence) of the Financial Arbiter and proceedings before him“. The Financial Arbiter institute was established in 2003, as part of harmonisation of the Czech national law with the European Union law. It is regulated by Act No. 229/2002 Coll., on Financial Arbiter. The Financial Arbiter is appointed by the Government on a proposal from the Minister of Finance for the 5-year term of office, from among the individuals who satisfy the requirements laid down by the above act. The Financial Arbiter shall perform his office in an independent and disinterested manner. He is required to avoid anything that may raise any doubt about his independence. The Financial Arbiter is accountable to the Government for his service.

The Financial Arbiter of the Czech Republic is a special body for alternative dispute resolution. The main activity of this body is deciding disputes in some areas of financial services. Financial Arbiter has jurisdiction to decide on disputes between institutions (such as banks, institutions issuing electronic payment instruments, consumer credit brokers and providers, investment etc.) and their clients in the provision on payment services, the issuance and redemption of electronic money, offering, providing and brokering of consumer credit, and in collective investment.

Proceedings before the Financial Arbiter is initiated at the request of the client. The institution has an obligation to respond to the request. Both parties may present and suggest evidence. The Financial Arbiter may also seek evidence himself. The Financial Arbiter shall decide on a dispute without undue delay. On the merits he issues award. The Financial Arbiter may grant the request or reject it, so the award may be either convicting or rejection. If an award is granting the request by the claimant party, the arbitrator shall at the same time impose a penalty on the institution. The penalty is equal to 10% of the amount such institution is liable to pay to the claimant under the award. A key benefit for clients is accelerated decision making and proceedings free of charge.

At the end of the thesis is a short chapter about the Financial Ombudsman Service. It is an institution similar to the Financial Arbiter which operates in Great Britain.

Seznam zkratek

ČNB - Česká národní banka

Doporučení 98/257/ES - Doporučení Evropské komise 98/257/ES o principech uplatňovaných pro osoby odpovědné za mimosoudní urovnání klientských sporů

Doporučení 2001/310/ES - Doporučení Komise 2001/310/ES o zásadách, jež se týkají mimosoudních orgánů při konsensuálním řešení spotřebitelských sporů

EHP – Evropský hospodářský prostor

EU – Evropská unie

FA – Finanční arbitr

FOS – Financial Ombudsman Service

Kancelář – Kancelář finančního arbitra

LZPS - usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

MF – Ministerstvo financí

NKÚ – Nejvyšší kontrolní úřad

ObčZ – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ObchZ – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

OSŘ - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

SFEU – Smlouva o fungování Evropské unie

Směrnice 97/5/ES - Směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/5/ES o přeshraničních převodech

Směrnice 2007/64/ES - Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES

Směrnice 2008/48/ES - Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES, o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

SŘ - zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

SŘS – zákon č. 150/2002 Sb., soudní řádu správní, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 558/2004 Sb. - zákon č. 558/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších

předpisů, a zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

TZ - zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon 57/2006 Sb. - zákon č. 57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 180/2011 Sb. - zákon č. 180/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Zástupce – zástupce finančního arbitra

ZoFA - zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů

ZoKI - zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů

ZoPS - zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů

ZoSÚ - zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů

Seznam literatury

Knižní publikace

- BAKEŠ, Milan a kolektiv *Finanční právo*. 5. aktualizované vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 552 s., ISBN 978-80-7400-801-6.
- BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, 323 s. ISBN 80-864-3213-0.
- DRÁPAL, Ljubomír a Jaroslav BUREŠ. A KOL. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 3343 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.
- HENDRYCH, Dušan. *Správní právo*. 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 822 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-717-9442-2.
- HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Správní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2008, 352 s. ISBN 978-808-7212-011.
- JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, et al. *Finanční a daňové právo*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, 525 s. ISBN 978-80-7380-155-7.
- JEMELKA, Luboš. *Správní řád: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 640 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-807-4001-574.
- KLEIN, Bohuslav a Martin DOLEČEK. *Rozhodčí řízení*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, 254 s. Meritum. ISBN 978-807-3572-648.
- KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 415 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-868-9847-4.
- KLÍMA, Karel. *Praktikum českého ústavního práva*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 600 s. ISBN 978-80-7380-173-1.
- MÁČE, Miroslav. *Platební styk - klasický a elektronický*. Praha : Grada, 2006, 220 s. ISBN 80-247-1725-5.
- OUTLÁ, Veronika. A KOL. *Právo Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, 388 s. ISBN 80-86898-97-0.
- PAULIČKOVÁ, Alena a Milan BAKEŠ. a kol. *Finančné právo na Slovensku a v Čechách*. Bratislava: Eurounion spol., s.r.o., 2007, 334 s. ISBN 978-80-8894-99-3.

- PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)*. 4., dopracované, konsolidované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, 511 s. ISBN 978-80-7201-686-0.
- PLÍVA, Stanislav, et al. *Bankovní obchody*. Praha : ASPI, 2009, 220 s. ISBN 978-80-7357-433-8.
- POLOUČEK, S. a kol. *Bankovnictví*. Praha: C.H.Beck, 2006, 736 s., ISBN 80-7179-462-7.
- RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, 745 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9873-8.
- SCHLOSSBERGER, Otakar a Marcela SOLDÁNOVÁ. *Platební styk*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Bankovní institut, 2007, 435 s. ISBN 978-807-2651-078.
- SCHOLZ, Petr. *Zákon o finančním arbitrovi: Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 110 s. ISBN 978-80-7400-091-1.
- SKULOVÁ A KOL. *Správní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008., 432 s. ISBN 978-80-7380-110-6.
- SMOLÍK, Petr. *Finanční arbitr: Rozhodčí nebo správní řízení?*. In: Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI, a.s., 2005, 388 s. ISBN 80-7357-057-2.
- VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář*. Vyd. 1. Praha: BOVA POLYGON, 2006, 1042 s. ISBN 80-727-3134-3.

Články

- HARTLOVÁ, Věra. Finanční arbitr - nový prvek v ochraně spotřebitele. *Právní zpravodaj*. 2002, č. 10, s. 5-7. ISSN 1212-8694.
- HARTLOVÁ, Věra. Zákon má své nedostatky. *Bankovnictví*. 2003, č. 3, s. 25., ISSN 1212-4273.
- HORNYCHOVÁ, Zuzana a Marcela SOLDÁNOVÁ. Spolupráce finančních ombudsmanů v Evropě. *Bankovnictví*, 2004, č. 9, s. 26-27. ISSN 1212-4273.
- FRIMMEL, Martin. Je právní úprava zákona o finančním arbitrovi protiústavní?. *Bankovnictví*. 2003, s. 36., ISSN 1212-4273.

- FRIMMEL, Martin. Ještě k zákonu o finančním arbitrovi., *Bankovníctví*, 2003, č. 4, s. 43. ISSN 1212-4273.
- KADEČKA, Stanislav a Michal VLASÁK. Řízení před finančním arbitrem. *Právní fórum*. 2006, č. 5, s. 161. ISSN 1214-7966.
- LISSE, Luděk. Finanční arbitr de lege ferenda. *Právní rozhledy*. 2008, č. 7, s. 254-258. ISSN 1210-6410.
- LIŠKA, Petr. Postavení finančního arbitra v rámci systému státních orgánů České republiky. *Právní rozhledy*. 2006, č. 10, s. 351-388. ISSN 1210-6410.
- SCHLOSSBERGER, Otakar. Novela zákona o finančním arbitrovi přináší rozšíření jeho kompetencí. *Bankovníctví*. 2004. č. 12, s. 26-27. ISSN 1212-4273.
- SCHOLZ, Petr. Zákon o finančním arbitrovi a způsoby mimosoudního vyrovnávání sporů vzniklých při převodu finančních prostředků ve vybraných státech s vyspělým bankovním průmyslem. *Daně a finance*. 2007, č. 3 s. 11-16. ISSN 1801-6006.
- SCHOLZ, Petr. Zákon o finančním arbitrovi a způsoby mimosoudního vyrovnávání sporů vzniklých při převodu finančních prostředků ve vybraných státech s vyspělým bankovním průmyslem. *Daně a finance*. 2007, č. 4, s. 6-20. ISSN 1801-6006.
- SCHOLZ, Petr. Zákon o finančním arbitrovi a způsoby mimosoudního vyrovnávání sporů vzniklých při převodu finančních prostředků ve vybraných státech s vyspělým bankovním průmyslem. *Daně a finance*. 2007, č. 5, s. 7-13. ISSN 1801-6006.
- SCHOLZ, Petr. Úvahy o úpravě postavení a činnosti arbitra do budoucnosti. *Daně a finance*. 2007, č. 6, s. 15-17. ISSN 1801-6006.
- TAIŠL, Jiří. Nad zákonem o finančním arbitrovi. *Bankovníctví*. 2003, č. 8, s. 30-31., ISSN 1212-4273.

Elektronické zdroje

- HAVLIGEROVÁ, Jana. Finančnímu arbitrovi přibude práce. E15.cz [online]. 3.2.2011 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/financnimu-arbitrovi-pribude-prace-3>
- GREGOR, Filip. *Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů v rámci evropského a českého práva*. [online]. 2007(únor) [cit. 2012-01-04]. Dostupné z:

http://www.spotrebitele.info/aa_upload/f1532a13dc249fe4f531e8898842cea0/Alternativni_reseni_spotrebitelskych_sporu_v_ES_final_edit.pdf

- GREGOROVÁ, Jaroslava. SEPA – další meta v jednotném evropském platebním styku. *Finance.cz* [online]. 29.1.2010 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/250315-sepa-dalsi-meta-v-jednotnem-evropskem-platebnim-styku/>
- KUČERA, Petr. Finanční arbitr končí. Dostal více práce za méně peněz. *Aktuálně.cz* [online]. 21.9.2011 [cit. 2012-02-13]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/finance/penize/clanek.phtml?id=714931>
- MAŠEK, František. Finanční arbitr pomůže řešit i spory s úvěry a podílovými fondy. *Peníze.cz* [online]. 4.3.2011 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/spotrebitel/195702-financni-arbitr-pomuze-resit-i-spory-s-uvery-a-podilovymi-fondy>
- MAŠKOVÁ, Monika. Nový zákon o platebním styku. [online]. 15.7.2009 [cit. 2012-01-08]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/novy-zakon-o-platebnim-styku-57207.html>
- NACHER, Patrik. Otakar Schlossberger: „Nový zákon by měl více chránit spotřebitele. Uvidíme v praxi“. *Bankovní poplatky.com: Internetový ombudsman bankovních klientů* [online]. 20.10.2009 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://www.bankovnipoplatky.com/otakar-schlossberger-novy-zakon-by-mel-vice-chranit-spotrebitele-uvidime-v-praxi-9058.html>
- PROUZA, Tomáš. Kdo má strach z arbitra?. *FINMAG: Peníze v souvislostech* [online]. 12.7.2011 [cit. 2012-01-07]. Dostupné z: <http://www.finmag.cz/cs/finmag/financni-poradenstvi/kdo-ma-strach-z-arbitra/>
- SVOBODA, Jakub. Na neférové praktiky úvěrových firem dohlídne finanční arbitr. *Novinky.cz* [online]. 29.6.2011 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/finance/237580-na-neferove-praktiky-uverovych-firem-dohlidne-financni-arbitr.html>
- TVRDÍK, Tobiáš. Finanční arbitr abdikoval. *Euro* [online]. 23.9.2011 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://www.euro.cz/detail.jsp?id=103096>
- Aktivita: SEPA. *Česká bankovní asociace* [online]. [cit. 2012-02-23]. Dostupné z: <http://www.czech-ba.cz/projekty/sepa>

- Česká obchodní inspekce. Dostupné z: <http://www.coi.cz/cs/legislativa/projekt-mimosoudniho-reseni-spotrebitelskych-sporu.html>
- Dr. Ing. František Klufa končí své působení ve funkci Finančního arbitra České republiky. *Měšec.cz: Průvodce finančním světem* [online]. 22.9.2011[cit. 2012-02-13]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/tiskove-zpravy/dr-ing-frantisek-klufa-konci-sve-pusobeni-ve-funkci-arbitra/>
- Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: Sněmovní tisk 224/0 Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=67763>
- International Network of Financial Services Ombudsman Schemes. Dostupné z: <http://www.networkfso.org/>
- Financial Ombudsman Service. Dostupné z: <http://www.financial-ombudsman.org.uk/>
- Finanční arbitr České republiky. Dostupné z: <http://www.finarbitr.cz/cs/>
- Finanční arbitr abdikoval a vrací se do bankovního sektoru. *Novinky.cz* [online]. 21.9.2011[cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/finance/245294-financni-arbitr-abdikoval-a-vraci-se-do-bankovniho-sektoru.html>
- FIN-NET. Dostupné z: http://ec.europa.eu/internal_market/fin-net/index_en.htm
- Kalousek: Finanční arbitr by měl být podřízen vládě. *Parlamentní listy* [online]. 6.5.2011[cit. 2012-02-11]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politici-volicum/Kalousek-Financni-arbitr-by-mel-byt-podrizen-vlade-196415>
- Kancelář Finančního arbitra ČR zaznamenala nárůst zájmu veřejnosti. *Profit.cz* [online]. [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://profit.tyden.cz/clanek/kancelar-financniho-arbitra-cr-zaznamenala-narust-zajmu-verejnosti/>
- Kolektivní investování: Finanční arbitr České republiky. [online]. [cit. 2012-01-08]. Dostupné z: <http://www.finarbitr.cz/cs/kolektivni-investovani.html>
- Legislativní pravidla vlády, čl. 41, Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/legislativn__pravidla_vl_dy.pdf
- Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů – ADR. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/cz/ochrana-spotrebitele/mimosoudni-reseni/>
- Ministerstvo financí České republiky. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz>

- Stávající práce i rozjezd nové agendy čeká novou finanční arbitryni M. Strejcovou. *Bankovní poplatky.com: Internetový ombudsman bankovních klientů* [online]. 12.1.2012 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z:
<http://www.bankovnipoplatky.com/stavajici-prace--i-rozjezd-nove-agendy-ceka-novou-financni-arbitryni-m-strejcovou-16337.html>
- Usnesení vlády České republiky o jmenování finančního arbitra a o určení výše jeho platu ze dne 16.11.2011. Dostupné z:
[http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/01EDD1FCDD809B1BC1257951002C1A99/\\$FILE/849%20uv111116.0849.pdf](http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/01EDD1FCDD809B1BC1257951002C1A99/$FILE/849%20uv111116.0849.pdf)
- Výroční zpráva za rok 2003. Finanční arbitr ČR, s. 47. Dostupné z:
http://www.finarbitr.cz/download/4_cs_vz-financni_arbitr_cj_2003.pdf
- Výroční zpráva za rok 2004. Finanční arbitr ČR, s. 52. Dostupné z:
http://www.finarbitr.cz/download/2_cs_vz_financni_arbitr_cj_2004.pdf
- Výroční zpráva za rok 2005. Finanční arbitr ČR, s. 44. Dostupné z:
http://www.finarbitr.cz/download/2_cs_vz_financni_arbitr_cj_2005.pdf
- Výroční zpráva za rok 2006. Finanční arbitr ČR, s. 32. Dostupné z:
http://www.finarbitr.cz/download/3_cs_vz_financni_arbitr_cj_2006.pdf
- Výroční zpráva za rok 2007. Finanční arbitr ČR, s. 23. Dostupné z:
http://www.finarbitr.cz/download/50_cs_f_arbitr2007.indd.pdf
- Výroční zpráva za rok 2008. Finanční arbitr ČR, s. 26. Dostupné z:
http://www.finarbitr.cz/download/120_cs_fa_vyrocka_w.pdf
- Výroční zpráva za rok 2009. Finanční arbitr ČR, s. 27. Dostupné z:
http://www.finarbitr.cz/download/180_cs_vyrocnizprava_cz.pdf, s. 4
- Výroční zpráva za rok 2010. Finanční arbitr ČR, s. 31. Dostupné z:
http://www.finarbitr.cz/download/301_cs_vyrocnizprava_cz.pdf

Právní předpisy

- Doporučení Evropské komise 98/257/ES o principech uplatňovaných pro osoby odpovědné za mimosoudní urovnání klientských sporů
- Doporučení Komise 2001/310/ES o zásadách, jež se týkají mimosoudních orgánů při konsensuálním řešení spotřebitelských sporů
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/5/ES o přeshraničních převodech

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES, o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS
- Smlouva o fungování Evropské unie
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
- usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 558/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 264/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

- zákon č. 281/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím daňového řádu
- zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 285/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku
- zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů
- zákon č. 180/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Soudní rozhodnutí

- Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 30 Cdo 481/2005 ze dne 20. dubna 2005
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp.zn. 2 Afs 176/2006 - 96 ze dne 19. dubna 2007, publikováno ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. 1258/2007
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp.zn. 9 Afs 35/2007 – 80 ze dne 25. dubna 2007
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp.zn. 5 Afs 108/2006 – 85 ze dne 31. srpna 2007
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp.zn. 7 Afs 76/2008 – 65 ze dne 15. ledna 2009
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp.zn. 1 Afs 83/2009 – 118 ze dne 20. srpna 2009

Akademické práce

- KOFANOVÁ, Julie. *Finanční arbitr ČR a jiné podobné instituty v zahraničí*. Plzeň, 2012. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Silvie Anderlová.
- POSPÍCHALOVÁ, Monika. *Finanční arbitr* [online]. Brno, 2010 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/206968/esf_b?info=1;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dfinan%C4%8Dn%C3%AD%20arbitr%26start%3D1. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Dana Šramková.

- SCHOLZ, Petr. *Postavení a činnosti finančního arbitra - ombudsmana po sjednocení dozoru nad finančním trhem* [online]. 2008. [cit. 2012-01-05]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/156341/pravf_d/Disertacni_prace_30-1-2008.pdf. Disertační práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Ivana Pařízková.

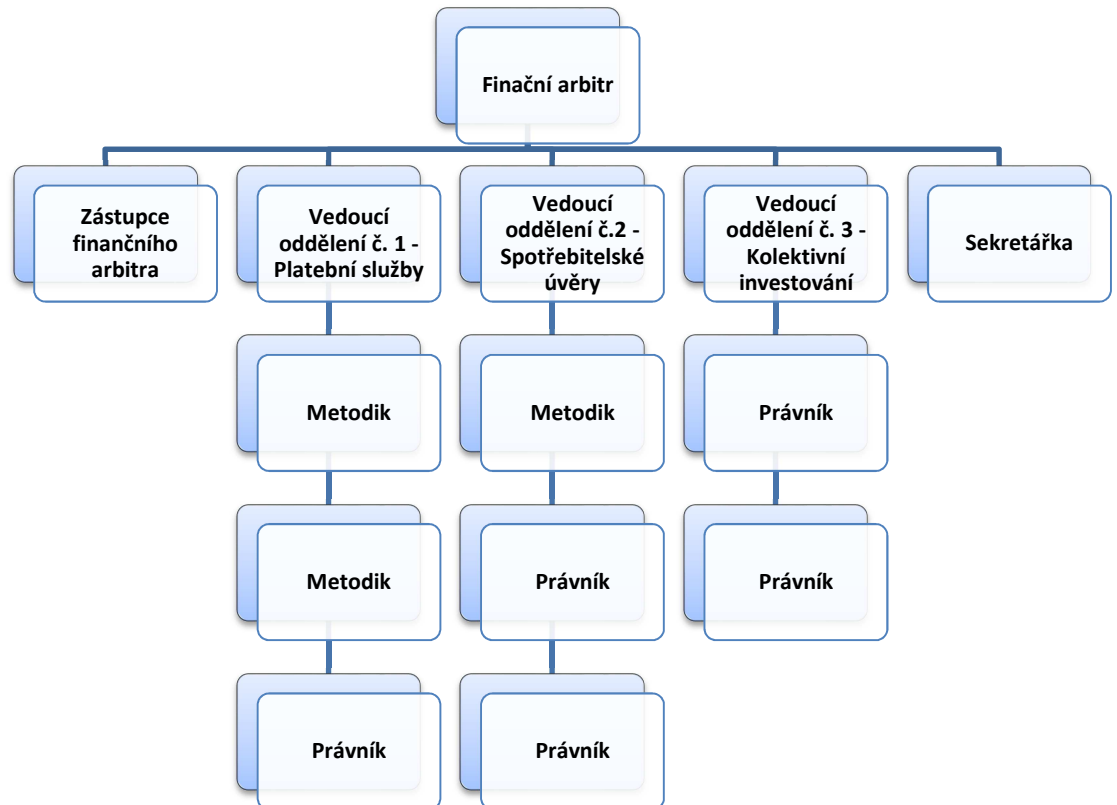
Přílohy

Příloha č. 1 – Logo finančního arbitra

Zdroj: <http://www.finarbitr.cz/cs/media.html>

Příloha č. 2 – Struktura Kanceláře finančního arbitra

Příloha č. 3 – Vzor návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem

N á v r h na zahájení řízení před finančním arbitrem

Finančnímu arbitrovi , jako osobě příslušné k rozhodování sporů podle § 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů, prostřednictvím Kanceláře finančního arbitra, organizační složky státu IČ: 72546522 sídlo: Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 spojení: tel. 257 042 094 e-mail: arbitr@finarbitr.cz www.finarbitr.cz datová schránka qr9ab9x	NEVYPLŇUJTE: <table border="1"><tr><td>Presentační razítko</td></tr><tr><td>Počet příloh</td></tr><tr><td>Evidenční číslo</td></tr><tr><td>Registrační číslo</td></tr><tr><td>Vyřizuje</td></tr></table>	Presentační razítko	Počet příloh	Evidenční číslo	Registrační číslo	Vyřizuje
Presentační razítko						
Počet příloh						
Evidenční číslo						
Registrační číslo						
Vyřizuje						

Podle zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), je finanční arbitr podle § 1 zákona o finančním arbitrovi příslušný k rozhodování sporů mezi:

- poskytovateli platebních služeb a uživateli platebních služeb při poskytování platebních služeb,
- vydavateli elektronických peněz a držiteli elektronických peněz při vydávání a zpětné výměně elektronických peněz,
- věřiteli nebo zprostředkovateli a spotřebiteli při nabízení, poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru,
- investičními fondy, investičními společnostmi nebo zahraničními investičními společnostmi a spotřebiteli ze standardních fondů kolektivního investování a speciálních fondů kolektivního investování, které shromažďují peněžní prostředky od veřejnosti,

pokud je jinak k rozhodnutí tohoto sporu dána pravomoc českého soudu. Sjednání rozhodčí smlouvy nevylučuje pravomoc arbitra.

V řízení před finančním arbitrem se postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a přiměřeně podle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak.

Podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zahajuje na návrh navrhovatele, který musí obsahovat náležitosti podle § 10 odst. 1 téhož zákona:

- označení účastníků řízení,
- doklad o tom, že instituce byla neúspěšně vyzvána k nápravě,

- c) úplné a srozumitelné vylíčení rozhodných skutečností,
- d) důkazní prostředky nebo označení důkazů,
- e) označení, čeho se navrhovatel domáhá,
- f) prohlášení, že navrhovatel nepodal v téže věci žalobu k soudu nebo k rozhodčímu soudu anebo rozhodci a že neuzavřel s institucí dohodu o mimosoudním vyrovnání a je si vědom závaznosti nálezu,
- g) plnou moc, je-li navrhovatel zastoupen na základě plné moci,
- h) datum a podpis navrhovatele.

Podle § 10 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi, je-li navrhovatelem právnická osoba, návrh musí obsahovat prohlášení osoby, která návrh podepsala, že je oprávněna za navrhovatele jednat.

Zahájení řízení před finančním arbitrem může bránit některá z překážek podle § 9 zákona o finančním arbitrovi, a to když

- a) spor nenáleží do působnosti arbitra,
- b) ve věci samé již rozhodl soud nebo řízení ve věci samé bylo před soudem zahájeno,
- c) spor je nebo již byl předmětem řízení před arbitrem,
- d) ve věci samé již bylo rozhodnuto v rozhodčím řízení nebo ve věci samé bylo rozhodčí řízení zahájeno.

(nevyplněná pole proškrtněte)

A. Označení účastníků řízení

1. Navrhovatel – fyzická osoba

01 Jméno a příjmení	
02 Datum narození	
03 Místo trvalého pobytu (ulice, číslo orientační/číslo popisné, město, PSČ)	
04 Adresa pro doručování v rámci řízení, je-li odlišná od místa trvalého pobytu (ulice, číslo orientační/číslo popisné, město, PSČ)	
05 Telefon*	
06 Mobil*	

07 E-mail*	
08 Datová schránka	
09 Zástupce pro řízení před finančním arbitrem, je-li navrhovatel zastoupen (jméno, příjmení, kontaktní adresa, na základě čeho zastupuje a v jakém rozsahu)	

* 05, 06 a 07 - nepovinné údaje, jejich uvedení však může napomoci zrychlit řízení.

2. Navrhovatel – právnická osoba

10 Název/obchodní firma	
11 Jednající prostřednictvím statutárního orgánu nebo jeho člena (jméno, příjmení, funkce)	
12 Zástupce pro řízení před finančním arbitrem, je-li navrhovatel zastoupen (jméno, příjmení, kontaktní adresa, na základě čeho zastupuje a v jakém rozsahu)	
13 Identifikační nebo obdobné číslo	
14 Sídlo (ulice, číslo orientační/číslo popisné, město, PSČ)	
15 Adresa pro doručování v rámci řízení (ulice, číslo orientační/číslo popisné, město, PSČ)	
16 Telefon*	
17 Mobil*	
18 E-mail*	
19 Datová schránka	

* 16, 17 a 18 - nepovinné údaje, jejich uvedení však může napomoci zrychlit řízení.

3. Instituce, proti které návrh směřuje

20 Název / obchodní firma / jméno a příjmení¹²⁴	
02 Identifikační číslo	
21 Sídlo / místo podnikání (ulice, číslo orientační/číslo popisné, město, PSČ)	

¹²⁴ Jméno a příjmení se uvádí pouze u podnikatelů fyzických osob.

B. Úplné a srozumitelné vyličení rozhodných skutečností

22 Uvedení, v čem navrhovatel spatřuje předmět sporu mezi ním a institucí, proti které návrh směřuje s odkazem na důkazy, které navrhovatel předkládá; v případě nedostatku místa můžete popis uvést v samostatné příloze

C. Důkazní prostředky nebo označení důkazů

23 Důkazními prostředky jsou zejména listiny, svědecké výpovědi, znalecké posudky. Důkazní prostředky, které má navrhovatel k dispozici, je na místě zde označit a jako přílohu k tomuto návrhu připojit. Ostatní důkazní prostředky, které jsou navrhovateli známy, ale nemá je k dispozici, je zapotřebí označit např. názvem, datem jejich vzniku, jejich držitelem apod.

D. Označení, čeho se navrhovatel domáhá

24 V řízení před finančním arbitrem se lze domáhat splnění povinnosti, která vyplývá ze zákona, z právního vztahu nebo z porušení práva (náhrada škody), pokud je tato povinností strany sporu, který finanční arbitr je příslušný rozhodovat.

E. Prohlášení navrhovatele

Podle § 10 odst. 1 písm. f) zákona o finančním arbitrovi prohlašuji, že jsem nepodal(a) v téže věci žalobu u soudu nebo k rozhodčímu soudu anebo rozhodci a že jsem neuzavřel(a) s institucí dohodu o mimosoudním vyrovnání. Jsem si vědom(a) závaznosti nálezu finančního arbitra.

F. Přílohy návrhu:

25

1. povinné:

- a. *plná moc, je-li navrhovatel zastoupen na základě plné moci nebo prohlášení zákonného zástupce, je-li zástupcem zákonný zástupce nebo rozhodnutí příslušného orgánu, je-li zástupcem opatrovník*
- b. *doklad o tom, že instituce byla neúspěšně vyzvána k nápravě*
- c. *důkazy, na které se navrhovatel odvolává v textu návrhu, pokud jimi disponuje*

2. nepovinné:

- a. *jakékoli důkazy, které mohou přispět k rozhodnutí ve věci.*

G. Upozornění

Ujistěte se, že jste si přečetli poučení na úvodní stránce návrhu a domníváte se, že je finanční arbitr příslušný k rozhodování vašeho sporu, že jste formulář návrhu řádně vyplnili a připojili všechny povinné i nepovinné přílohy.

H. Datum a podpis navrhovatele nebo jeho zástupce, souhlas se zpracováním osobních údajů

Souhlasím se zpracováním osobních údajů uvedených v návrhu nebo v souvislosti s ním, které jsou nezbytné pro řízení před finančním arbitrem.

26

V _____

Dne

27 Podpis navrhovatele nebo jeho zástupce

Pokud je navrhovatelem právnická osoba, ten kdo návrh podepisuje, svým podpisem prohlašuje, že je oprávněn za právnickou osobu jednat.

vlastnoruční podpis nebo zaručený elektronický podpis

Zdroj: <http://www.finarbitr.cz/cs/formulare-ke-stazeni.html>